

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

Domácí násilí v partnerských vztazích

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce:
Mgr. Libor Kovárník

Vypracoval:
Pavel Mikšovský

Brno 2011

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Domácí násilí v partnerských vztazích zpracoval samostatně a použil jsem literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů a literatury, který je součástí této bakalářské práce. Elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné.

V Praze dne 26.4.2011

.....
podpis

Poděkování

Děkuji panu Mgr. Liboru Kovárníkovi za velmi užitečnou metodickou pomoc i morální podporu, kterou mi poskytl při zpracování mé bakalářské práce.

Současně chci poděkovat své manželce Soně za podporu a pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce, a které si nesmírně vážím a v neposlední řadě svému synovi Matoušovi za nesmírnou energii, se kterou odváděl moji pozornost.

Pavel Mikšovský

Obsah

Úvod.....	2
1. Vymezení základních pojmů.....	4
1.1 Domácí násilí.....	4
1.2 Fyzické týrání.....	5
1.3 Psychické týrání.....	6
1.4 Ekonomické týrání.....	6
1.5 Sexuální týrání.....	7
1.6 Dílčí závěr.....	8
2. Subjekty domácího násilí.....	9
2.1 Osoby přímo zúčastněné.....	9
2.1.1 Pachatel.....	9
2.1.2 Oběť.....	15
2.1.3 Děti – skryté oběti domácího násilí.....	22
2.1.4 Dílčí závěr.....	24
2.2 Nepřímí účastníci.....	25
2.2.1 Orgány činné v trestním řízení a správní orgány.....	25
2.2.2 Občanská sdružení a obecně prospěšné společnosti.....	28
2.2.3 Veřejnost.....	32
2.2.4 Dílčí závěr.....	33
3. Související trestné činy a jejich skutkové podstaty.....	34
3.1 Ublížení na zdraví.....	34
3.2 Omezování osobní svobody.....	35
3.3 Vydírání.....	36
3.4 Útisk.....	36
3.5 Znásilnění.....	36
3.6 Týrání svěžené osoby.....	37
3.7 Týrání osoby žijící ve společném obydlí.....	38
3.8 Maření výkonu úředního rozhodnutí.....	38
3.9 Nebezpečné vyhrožování.....	39
3.10 Nebezpečné pronásledování.....	39
3.11 Dílčí závěr.....	40
4. Legislativa v oblasti domácího násilí s ohledem na ochranu obětí.....	41
4.1 Ústavní a mezinárodně právní ochrana.....	41
4.2 Trestně právní ochrana.....	42
4.3 Dílčí závěr.....	44
5. Četnost domácího násilí v ČR.....	45
6. Závažnost následků obětí fyzického a psychického násilí – kazuistika.....	47
6.1 Násilí v partnerském vztahu.....	47
6.2 Násilí v manželství.....	48
6.3 Z medií.....	49
6.4 Dítě jako předmět útoku.....	49
6.5 Smrt na závěr.....	51
Závěr.....	53
Resumé.....	55
Anotace.....	56
Seznam literatury.....	57
Seznam příloh.....	58

Úvod

Oproti jiným formám delikventního chování je domácí násilí složitý problém specifického charakteru, který se dotýká celé společnosti. Zejména proto, že v sobě zahrnuje nejrůznější druhy a formy násilného jednání rozdílné intenzity a způsobu provedení, pro které bývá společným znakem to, že se toto jednání zpravidla odehrává za zavřenými dveřmi, v soukromí domácností.

Jedním z hlavních tohoto týrání jednání je obvykle, že pachatel a oběť či oběti jsou na sobě ekonomicky, sociálně či citově závislí. Pod pojem domácího násilí však nelze zahrnout pouze násilí na ženách či slabších partnerech manželského nebo partnerského soužití, tedy závadové chování mezi dospělými a relativně rovnocennými partnery, ale patří sem i špatné jednání vůči starým nebo handicapovaným jedincům a zdaleka v neposlední řadě pak nevhodné jednání a špatné zacházení s dětmi.

Dlouhodobě nebylo domácí násilí samostatně řešeno vlastní právní úpravou, jakoby se o tomto problému svorně mlčelo, až na základě provedených výzkumů, které přinesly první údaje o rozsahu tohoto jevu a které byly doslova šokující co se týče zjištěných informací, byla veřejnost s tímto stavem seznámena. Avšak první reakce byla velmi odmítavá, neboť lidé nechtěli uvěřit, že se násilí probíhající v rodinách objevuje v tak hojném počtu. Postupně se prováděnými výzkumy a sondami prokázalo, že sice počet a charakter případů je odlišný v jednotlivých zemích a kulturách, ale přesto je domácí násilí vážným problémem přítomným ve všech zemích, ve všech sociálních vrstvách bez ohledu na vzdělání, náboženství, věk či etnickou orientaci pachatelů resp. i obětí.

Nejlépe je závažnost násilí páchaná v rodinném kruhu doložitelná svými následky, které nemusejí být nutně pouze fatálního fyzického rázu, ale ztráta důvěry v nejbližší, vzniklá sociální izolace a narušení pocitu bezpečí, způsobují dlouhodobá a vážná traumata, která mohou vést až psychosomatickým obtížím či dokonce sebevražedným tendencím.

Vzhledem k tomu, že v literatuře je užívána různá terminologie včetně zavádějících pojmů, např. násilí na ženách, zneužívání v partnerském vztahu a jiné, prvotním dílčím cílem práce je vymezení a výklad jednotlivých pojmů vztahujících se k problematice domácího násilí, klasifikace tohoto závadového chování z pohledu

jednotlivých druhů jeho průběhů. Dále pak bude kladen důraz na vymezení aktérů, jejich vzájemné působení a vztahy, které domácí násilí provázejí. Současně pak i vliv vnějších prvků jakými jsou orgány činné v trestním řízení či angažovaná občanská sdružení.

Důraz bude kladen na rozbor a výklad trestněprávních vztahů souvisejících s problematikou domácího násilí a rozbohem možné represe tohoto společensky nepřijatelného jednání.

Další část bude věnována formám ochrany a právních prostředků obětí a jejich možnostem prevence před recidivou násilí na nich páchaného.

V rámci studia materiálů bude kladen důraz nejen na výsledky teoretických výzkumů a statistických výstupů, ale i na konkrétní případy násilí a týrání, se kterými se zpracovatel seznámil v rámci shromažďování podkladů pro zpracování práce, ale i z vlastní praxe. Jejich zdokumentovaný průběh a hlavně následky nejen v trestněprávní rovině se pokusím zanést do závěrečné části práce.

V závěru samotném se pak pokusím shrnout a zhodnotit dostupnost a účinnost informovanosti veřejnosti, účastníků a zejména pak obětí domácího násilí o jejich možnostech, které při kontaktu s tímto chováním mají. Současně se pokusím shrnout možnosti jejich ochrany z hlediska represivních složek, tedy jakým způsobem jsou garantovaná práva obětí vymahatelná s ohledem na stávající právní úpravy.

1. Vymezení základních pojmů

Vzhledem k tomu, že vymezení základních pojmů je úkolem specialistů a odborníků dané problematiky, není cílem této práce, abych zde formuloval definice či vymezoval vlastní pojmy. Níže jsem se zaměřil na výklad a popis jevů, které byly vymezeny příslušnými odborníky a terminologie zde užívaná je praktickým užitím či rozvinutím definic ustálených.

1.1 Domácí násilí

Pojem domácího násilí, resp. konstrukce jeho definice je nelehkým úkolem, neboť se jedná o pojmenování problému velmi širokého, který zahrnuje mnoho podkategorií, jež i samy o sobě je možno definovat. Obecně vzato se pod pojmem domácího násilí, který byl odvozen od anglického Domestic Violence, rozumí opakované stupňující se jednání násilného charakteru, které může mít projevy jak fyzického útoku, tak i psychického nátlaku nebo může mít povahu sexuální. Často se tato jednání vzájemně prolínají a souvisejí spolu, ovšem cílem je prakticky vždy nastolení nerovného poměru stran, tedy uplatňování nadvlády či kontroly jednoho partnera nad druhým. Je třeba si samozřejmě uvědomit, že byť občasně dochází k tomuto jednání ze strany ženy, jako agresora, v drtivé většině případů je útočníkem muž.

Bylo by ovšem příliš okleštěné zmínit pouze tyto případy. Pod pojem tohoto jednání je nutno zahrnout i další násilné projevy v rodině, tedy např. týrání seniorů, handicapovaných osob, a rozhodně v neposlední řadě zanedbávání, týrání či jiné nevhodné a špatné zacházení s dětmi.

Z tohoto pak plyne i další část možného vymezení, tedy že pachatel a oběť či oběti jsou na sobě sociálně, ekonomicky či citově závislí a právě zneužíváním tohoto nerovného postavení či prohlubováním závislosti dochází k předmětnému závadovému jednání.

Jedná se tedy o chování, které se vyznačuje tím, že se odehrává za zavřenými dveřmi, v soukromí, opakuje se s rostoucí intenzitou, postupem času ztrácí svůj prvotní

důvod, resp. záminku, trvá roky a oběť vyhledá pomoc, teprve když jí jde o život. Často jsou svědkem tohoto jednání děti, které si tak odnášejí silně negativní zkušenost nebo dokonce přímo vzorce chování.

Současně je pak třeba uvést, že se vnímání tohoto jevu liší dle lokálních zvyklostí a kultury, neboť co se západoevropanům značí jako nepřijatelné jednání, často naplňující znaky trestného činu dle příslušného zákoníku, v zemích islámských se pak jeví jako konání nejen přijatelné, ale dokonce tradiční.

K páchání domácího násilí může docházet prakticky dvěma způsoby a to konáním, tedy faktickým přímým jednáním aktérů, nebo naopak opomenutím (omisivně), tedy zdržením se jednání. Oba uvedené způsoby pak mohou vést k totožnému výsledku, neboť v obou případech může jít o takové jednání, které poškozují život, fyzickou či psychickou integritu nebo svobodu osoby, nebo které závažným způsobem poškozují rozvoj její osobnosti – definice formulovaná Radou Evropy v roce 1985¹.

1.2 Fyzické týrání

Jedním z nejmarkantnějších projevů domácího násilí je týrání fyzické, neboť následky jsou relativně patrné a často závažné. Někdy dokonce i fatálního rázu, kdy vlivem již zmíněné eskalace jednání postupně přeroste až k možnému ubití nebo ubodání oběti.

Může se jednat o přímé bití, kopání, fackování či strkání a smýkání, nebo o naopak omezování pohybu, volnosti, např. zatlačením do rohu či svazováním. Samostatnou stránkou je pak hrozba tohoto jednání či dokonce pohrůžka použitím zbraně či jiných předmětů, nože, tyče apod.. Následky tohoto jednání je pak oběť nucena, ať už ze strany útočníka či z důvodu studu před okolím, zakrývat. Často jsou uváděna ze strany obětí různě věrohodná zdůvodnění příčiny daného poranění, klasickým příkladem je např. pád ze schodů, nehoda při otevírání dveří apod..

---

¹ Doporučení Rady Evropy R(85)4 o násilí v rodině z 26.3.1985 – příloha č. 1

1.3 Psychické týrání

Oproti fyzickému týrání je psychické násilí, které zahrnuje ponižování, nadávky, kritizování, zesměšňování jak doma, tak i na veřejnosti, vyvolávání pocitů viny za situaci či za následek a další projevy povýšenosti a nadřazenosti agresora nad obětí, je možná ještě traumatizujícím prožitkem, neboť oběť zpravidla sama se musí s následky a průběhem tohoto jednání vyrovnávat. Náprava duševní újmy oproti újmě tělesné je zpravidla delším a současně i komplikovanějším procesem, který často oběť řeší sama v rámci sociální izolace způsobené jak samotným jednáním agresora, tak i vlastním rozhodnutím. Často si totiž právě oběť dává sama za vinu způsobení předmětné situace a neschopnost jejího řešení vlastními silami pak její tenzi ještě prohlubuje.

Situace oběti je pak ještě více traumatizující a svazující v okamžiku, kdy je na útočnickovi jakkoliv závislá. Zde lze hovořit o závislosti sociální, ekonomické, ale i citové. Přičemž je-li ze strany agresora oběť vystavena vydírání, jehož předmětem je právě odpírání či poskytnutí předmětného plnění závislosti, je prakticky oběť zahnána do kouta, ze kterého nemůže. Často pak v okamžicích vyhrocené situace i z hlediska samotného přežití, musí nadále ztrpět veškeré jednání agresora.

Je třeba ale rozlišovat jednání neboť znakem domácího násilí je nepochybné rozdělení rolí, kdy nedochází ke střídání pozice agresora a pozice oběti, resp. aktivního a pasivního partnera, tím se domácí násilí liší zejména od hádek, ke kterým by se mohlo v případě špatného pochopení přirovnávat. Zde je role jasně a striktně daná a spolu s vzrůstající intenzitou se upevňuje.

1.4 Ekonomické týrání

Pod tímto pojmem, tedy ekonomické týrání či ekonomické násilí, lze vyrozumět omezování či úplné odpírání oběti disponovat s finančními prostředky a to jak jejími vlastními, tak případně rodinnými. Jedná se o případy, kdy například ze strany manžela dojde k zamezení dispozice finančními prostředky manželkou a to i jejími vlastními příjmy, které jsou třeba jejím zaměstnavatelem zasílány na účet spravovaný manželem. samozřejmě je třeba spatřovat rozdíl mezi dohodnutým

postupem v rámci řízení ekonomické situace rodiny, kdy k rozdělení finančních prostředků se dle projevu svobodné vůle či v rámci manželského konsensu dojde cestou přirozenou. Oproti tomu v okamžiku, kdy ze strany jednoho z partnerů dochází k jednostrannému jednání, které má za následek ekonomickou izolaci oběti a současně často i krácení přidělených prostředků, jejichž samotné přidělování je ze strany agresora podmiňováno. Případné nucení k žádání nebo dokonce prosení o finanční prostředky na nutnou obživu či základní chod domácnosti. Nejvyhrocenější situace jsou pak provázeny vystavováním domácnosti nedostatku potravin a oblečení, případně chladu a hygienických potřeb, které je často provázeno nehrazením nákladů na bydlení nebo dokonce popíráním potřeb dětí, na jejich úkor bývají uspokojovány potřeby agresora.

1.5 Sexuální týrání

Mezi projevy domácího násilí samozřejmě patří i násilí sexuální. Spočívá zejména v požadování vynucování a nedobrovolné účasti na sexuálních jednáních, které jsou pak tedy ze strany oběti nedobrovolné, nebo jsou na ní vynuceny, nebo je vykonává s nechutí. Zpravidla k samotnému donucení dochází jak užitím samotného fyzického násilí či jeho pohrůzkou, nebo užitím shora popsaných praktik násilí psychického, zejména pak vydíráním a vyhrožováním újmou oběti. Mezi projevy sexuálního násilí však může být řazeno i odpírání sexuálních aktivit, které vzhledem k absenci uspokojování sexuální potřeby může vést k prohlubování negativního stavu oběti.

Samostatnou kapitolou je pak sexuální násilí na dětech, kdy stejně jako jiné násilné projevy vztahující se k dětem je toto věcí nadmíru citlivou a to jak s ohledem na jejich přinejmenším částečnou bezbrannost, tak i s ohledem na jejich následný psychosociální vývoj, kdy pak může dojít k přenosu modelu chování a tím narušení zdravého vývoje prakticky celé společnosti. Ale k dětským účastníkům domácího násilí se dostanu dále ve své práci.

1.6 Dílčí závěr

Jak vyplývá ze shora uvedeného, nelze vyjímát jednotlivé projevy domácího násilí a samostatně je řešit. Jedná se o chování postihující často celý běh rodiny, vzájemné kombinace chování, tedy např. ekonomického týrání spojeného s fyzickým násilím a následným násilím sexuálního nejsou výjimkou. Následkem pak zpravidla bývá hlubší sociální izolace oběti, která nezdědka je provázána psychickým týráním, čímž je ještě prohlubována. Eskalace tohoto jednání a jeho opakování, které se odvíjí prakticky od totožného vzorce, tedy vzrůstání napětí s postupnou rostoucí intenzitou dílčích útoků, až po fázi samotného výbuchu násilí ve všech jeho možných formách. Následuje pak fáze klidu, někdy pojmenována jako „lábánky“, kdy ze strany agresora po omluvách a vysvětlování je činěno jakési pokání, které však je jen předejrou novému období narůstání tenze.

Domácí násilí je tedy problémem komplexním vztahujícím se na všechny projevy běžného každodenního života.

2. Subjekty domácího násilí

Subjekty domácího násilí můžeme rozdělit, jak na účastníky tohoto jednání, ať už přímé či nepřímé, tak na vnější činitele, kteří se zapojují do jednání prakticky až na popud oběti, případně jejího okolí a jsou tedy zpravidla represivními či pomocnými nebo dokonce záchrannými složkami.

2.1 Osoby přímo zúčastněné

2.1.1 Pachatel

Na rozdíl od většiny trestně-právních deliktů, kde převažují zjištěné skutečnosti o pachateli tohoto jednání a to zejména s ohledem zjištění a vypátrání jeho osoby a následné represe, u pachatelů domácího násilí už z principu, kdy identifikace osoby pachatele je z povahy věci zřejmá, je tomu naopak. Informací o obětech domácího násilí je mnohonásobně více.

I přes tyto skutečnosti bylo po celém světě provedeno mnoho psychologických a kriminologických šetření a výzkumů zaměřených na zkoumání osoby pachatele domácího násilí, či násilí na ženách, dle příslušné lokality prováděného výzkumu. Současně neopomenutelným zdrojem informací k osobě násilníka jsou samy oběti tohoto jednání, avšak zde je třeba citlivě zvažovat relevantnost podávaných informací právě s ohledem na subjektivitu oběti.

Jednou z prvních byla studie provedená ve Spojených státech amerických v letech 1981 až 1982 kriminalistou a profesorem kriminologie Lawrence W. Shermanem, konkrétně v Minneapolis, Minnesota (The Minneapolis Domestic Violence Experiment)². Cílem tohoto projektu bylo stanovení nejefektivnějšího opatření ze strany policejního orgánu při kontaktu s projevy domácího násilí, které by vedlo k minimalizaci rizika opakovaných útoků vůči stejné oběti násilného jednání³.

Na základě zejména této práce, která vycházela ze 314 zpracovaných případů

---

² zdroj: <http://www.crim.upenn.edu/aec/lsherman.htm>

³ Matoušek, O. a kol.: Sociální práce v praxi, 1. vyd., Praha, Portal, 2005 str. 229

od 17.3.1981 do 1.8.1982⁴ se vžilo členění pachatelů domácího násilí na dva základní typy. Prvním typem je domácí násilník s dvojí tváří, který je však sociálně pevně navázán na své okolí a který současně hrozbu zpretrhání těchto sociálních vazeb a samotnou diskreditace před svým okolím bere jako možný odstrašující prvek, který může preventivně působit na tohoto člověka. Druhý typem se pak objevuje sociálně problémový pachatel domácího násilí, gambler, alkoholik či drogově závislý.

V podstatě se zde tedy dělí pachatelé domácího násilí na příslušníky vyšších a nižších společenských vrstev, ale jejich vzájemný poměr či obecně výskyt v reálném životě lze pouze odhadovat, neboť přesné statistiky neexistují, což souvisí i s názory expertů, kteří se prakticky shodují ve stanovisku, že v rodinách a soužití osob ze středních a vyšších sociálních vrstev se domácí násilí hůře odkrývá⁵, přičemž tím je právě ještě nebezpečnější.

Samozřejmě různých druhů dělení násilníků je celá řada. Různé škály se pak dělí dle počtu, dle svého zdroje, ze kterého vycházejí, nebo ze statisticky zpracovaných dat. K tomuto pak je možné užít statistické výstupy organizací zabývajících se problematikou domácího násilí, jako jsou Bílý kruh bezpečí o.s. nebo ROSA o.s., dále pak z dat shromážděných v rámci statistického vykazování činnosti státních orgánů, jako Policie ČR či soudů.

Přesná definice, či osobnostní profil domácího násilníka neexistuje, avšak vysvětlení tohoto je relativně prosté. Domácího násilí v různých jeho formách, projevech a intenzitě se mohou dopouštět prakticky všichni, tedy všechny typy osobností člověka. Domácí násilí se vyskytuje prakticky ve všech věkových kategoriích, jde napříč dosaženým vzděláním, sociálním i ekonomickým poměrům pachatele. Jak jsem již uvedl, nebezpečnějším pachatelem je ekonomicko-sociálně výše postavený násilník, jehož oběť zpravidla bývá navíc na něm ekonomicky závislá, což předmětný konflikt ještě prohlubuje.

Z již zmíněných statistik např. o.s. ROSA uvádí ve své zprávě za rok 2010, že jeho poradenským a informačním centrem v tomto roce prošlo 237 klientek, kdy pro účely statistiky byly zpracovány 203 případy⁶.

Z těchto uvedených pak vyplývají následující data vztažená k pachatelům

---

⁴ The Minneapolis Domestic Violence Experiment By Lawrence W. Sherman and Richard A. Berk – Police foundation reports April 1984 – str. 3 – příloha č. 2

⁵ Matoušek, O. a kol. Sociální práce v praxi, 1. vyd., Praha, Portal, 2005 str. 229

⁶ Hronová, M., Vavroňová, M. Vliv domácího násilí na zdraví žen - obětí násilí a jejich dětí, které jsou svědky násilí v rodině. Sociologická sonda klientek o.s. ROSA a jejich dětí za rok 2010, Praha, Rosa, 2011 zdroj: <http://www.rosa-os.cz/o-nas/statistiky/>

domácího násilí.

tabulka č. 1:
Struktura věku pachatelů domácího násilí v roce 2010⁷

věk	počet pachatelů	procentuelní zastoupení
18-24	0	0 %
25-29	9	4,4 %
30-34	27	13,3 %
35-39	45	22,2 %
40-44	45	22,2 %
45-49	32	15,7 %
50-54	13	6,4 %
55-59	17	8,4 %
60-64	11	5,4 %
65-69	4	2 %
70+	0	0 %
celkem	203	

Týrání a zneužívání partnera je vnímáno spíše jako vlastní volní rozhodnutí, volba agresora k úmyslnému strategickému užívání násilí s cílem donutit oběť k takovému jednání, které bude uspokojovat konkrétní potřeby pachatele. Dokonce se v posledních studiích stále více hovoří o výběru oběti, tedy o plánovitě promyšleném jednání ze strany agresora.

Ovšem k výše uvedenému je třeba dále doplnit nejvyšší dosažené vzdělání pachatele. Zde se opět odkážu na statistiky zpracované o.s. ROSA za rok 2010, ze kterých vyplývá následující tabulka, která zachycuje právě nejvyšší dosažené vzdělání pachatelů domácího násilí případů evidovaných touto organizací v roce 2010.

tabulka č. 2:
Struktura dosaženého vzdělání pachatelů v roce 2010⁸

⁷ Hronová, M., Vavroňová, M. Vliv domácího násilí na zdraví žen - obětí násilí a jejich dětí, které jsou svědky násilí v rodině. Sociologická sonda klientek o.s. ROSA a jejich dětí za rok 2010, Praha, Rosa, 2011 zdroj: <http://www.rosa-os.cz/o-nas/statistiky/>

⁸ tamtéž

dosažené vzdělání	počet	procentuelní zastoupení
základní	16	7,9 %
vyučení	57	27,6 %
středoškolské	66	32,5 %
vysokoškolské	64	31,5 %
celkem	203	

Současně s dosaženým stupněm vzdělání je možno pozorovat i ekonomický status těchto osob, kdy lze ze získaných dat dovodit, že se agresorem ve vztahu stávají převážně zaměstnaní partneři a na druhém místě pak osoby samostatně výdělečně činné, viz následující tabulka.

tabulka č. 3:
Ekonomický status pachatelů domácího násilí v roce 2010⁹

status	počet	procentuelní zastoupení
zaměstnaní	121	59,6 %
OSVČ	42	20,7 %
rodičovská dovolená	2	1 %
SSP/nezaměstnaní	8	4 %
bez příjmu	13	6,4 %
důchod	12	5,9 %
nezjištěno	5	2,5 %
celkem	203	

K věci je však nutno uvést, že se jedná pouze o statistické výstupy případů evidovaných o.s. ROSA, tedy svým způsobem o specifickou skupinu zjištěných případů domácího násilí, nikoliv výsledky celkové studie veškerého páchaného domácího násilí, kterou samozřejmě vzhledem ke specifiku problému nelze provést.

Avšak z dostupných údajů je zřejmé, že lze učinit závěr vyvracející mýtus, že se domácího násilí dopouštějí pouze osoby s nízkým vzděláním či z nižších sociálních vrstev. Naopak, jak vyplývá z tabulky č. 2 a tabulky č. 3 téměř dvě třetiny

⁹ Hronová, M., Vavroňová, M. Vliv domácího násilí na zdraví žen - obětí násilí a jejich dětí, které jsou svědky násilí v rodině. Sociologická sonda klientek o.s. ROSA a jejich dětí za rok 2010, Praha, Rosa, 2011 zdroj: <http://www.rosa-os.cz/o-nas/statistiky/>

domácích agresorů jsou středně či vysokoškolsky vzdělaní lidé, kdy současně lze konstatovat, že čtyři pětiny násilníků jsou osoby zaměstnané či podnikající. U osob s vyšším vzděláním a tedy i vyšším intelektem však vyvstává nový aspekt domácího násilí a to jeho vyšší promyšlenost a rafinovanější způsoby týrání.

Toto sebou rovněž přináší i větší problém s odhalováním tohoto jednání, neboť často, jak jsem již uvedl, osobou tyрана bývá v tomto případě člověk, který je na své okolí dobře sociálně navázán a který se navenek jeví jako bezproblémový. Dobře si uvědomuje, že jeho společenské postavení by mohlo být zveřejněním jeho jednání ohroženo, ne-li dokonce zničeno. Tito pachatelé pak vynakládají nemalé úsilí na utajení svého jednání resp. jeho následků, což však svědčí pro již uvedený názor, že jsou si dobře vědomi závadnosti svého jednání, toho, že je společensky nepřijatelné, a nelze tedy na tyto aktéry nahlížet jako na osoby postižené, vyjma klinicky doložených případů. I zde je však třeba brát v úvahu snahu agresora své chování změnit.

Dalším sledovaným ukazatelem pak může být pachatelův rodinný původ a to jak ve smyslu etnickém, kdy, jak jsem již uvedl, se pohledy na chování v domácnosti mezi partnery či osobami spolu žijícími liší např. dle převládajícího náboženství nebo sociokulturní situace, tak i ve smyslu zázemí a vlastní zkušenosti pachatele s tímto jednáním, ať už bylo vedeno proti němu samotnému či byl jeho svědkem.

Ze statistických údajů¹⁰ z roku 2010 uvádím následující. V 28 případech byla orientační rodina pachatele bezproblémová, avšak ve 156 případech, tedy v 76,8 %, byly v rodině zachyceny projevy dysfunkce a to v 33 případech rozvodem rodičů (16,2 %), v 67 případech násilnými projevy jednoho z rodičů (33,2 %), ve 23 rodinách byla přiznána rodičům závislost na alkoholu (11,3 %), v 15 případech se jednalo o problémové vztahy s hádkami (7,4 %). V 11 resp. 12 případech byl označen jako dominantní a despotický otec (5,4 %), resp. matka (5,9 %) a v neposlední řadě pak v 6 případech byla rodina poznamenána vraždou, sebevraždou či pokusem o ni (3 %). 23 rodin (11,3 %) pak projevovalo jiné problémy a k úplnosti je třeba ještě uvést, že u 19 pachatelů (9,4 %) toto nebylo zjištěno.

Z textu doposud napsaného vyznívá, že se zde při užití pojmu agresor, násilník,

---

¹⁰ Hronová, M., Vavroňová, M. Vliv domácího násilí na zdraví žen - obětí násilí a jejich dětí, které jsou svědky násilí v rodině. Sociologická sonda klientek o.s. ROSA a jejich dětí za rok 2010, Praha, Rosa, 2011 zdroj: <http://www.rosa-os.cz/o-nas/statistiky/>

pachatel a dalších vždy hovoří o mužích. Není to však zcela pravda, byť tento trend byl dlouhou dobu převládajícím, kdy bylo zjištěno, že 92 až 98 % z celkového počtu obětí domácího násilí heterosexuálních párů jsou právě ženy. Přičemž muži tvořili 2 až 5 % obětí domácího násilí. Koncem 90. let 20. století proběhla řada studií zaměřených právě na zmapování tohoto trendu, které však zdaleka nevyzněly takto jednoznačně¹¹. Poměr zastoupení mužských a ženských obětí domácího násilí bez členění na jednotlivé způsoby či podoby, avšak se zohledněním intenzity domácího násilí měřené dle závažnosti újmy, kterou pachatel oběti přivodil, je pak přibližně následující. zatímco u nízké intenzity domácího násilí tvořily oběti mužského pohlaví většinu, tedy až 61 %, u násilí závažné až velmi závažné intenzity byl poměr obrácený, tedy oběťmi domácího násilí se závažnými následky byly ze 60 % ženy. Ženy jsou tedy nejvíce ohroženou skupinou obětí tohoto patologického chování.

Jaká je však skutečnost, či jaký je přesný poměr mezi mužskými a ženskými pachateli domácího násilí, je dodnes otevřeným problémem, který ani přesná věda o nepřesných věcech, kterou statistika bezpochyby je, nedokáže konečně definovat. Jedním z důvodů tohoto pak může být i pohled německého kriminologa M. Bocka, který uvádí, že oproti ženám, kterým ze zveřejnění domácího násilí plynou v současné společnosti převážně výhody, mužům naopak nevýhody¹², z toho důvodu muži případné násilí na nich páchané nepřiznávají tak často, což pak výsledné statistické výstupy nadále zkresluje.

Ať už je pachatele násilí v domácnosti kdokoliv, jeho vliv na soužití všech osob v této skupině je negativní. Vystává zde tedy otázka, zda se může chování agresora změnit, či zda se jedná o nevratný proces. Samozřejmě do značné míry záleží na stádiu, ve kterém je násilné chování zachyceno. Dojde-li k ublížení na zdraví oběti či dokonce k její smrti, je na nápravu stavu relativně pozdě. Právě včasnou intervencí a vhodnou formou pomoci jak oběti, ale i agresorovi, lze přinejmenším dopad zmírnit.

Základem je však včasná informovanost oběti o jejích možnostech, aktivita její, pachatele i okolí, podpora rodiny a v neposlední řadě zejména vůle pachatele se změnit. Podmínkou toho je uvědomění si problému. Jak jsem již zmínil, nemalá část pachatelů si zakládá na svém společenském postavení a sociálním statusu, tedy jakýsi tlak na pachatele z venčí a vnější kontrola jeho chování může být cestou k jeho alespoň

---

¹¹ Čírtková, L. Vybrané výzkumy a teorie domácího násilí, In Policista 7/2002, Praha, MV ČR, 2002
zdroj: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/policista/2002/07/cirtkova.html>

¹² tamtéž

částečné nápravě. Mnoho pachatelů si společenskou nepřijatelnost svého chování vůči partnerce dobře uvědomuje a svým způsobem pouhé zveřejnění tohoto jednání může takového pachatele od opakování odradit.

Na druhé straně jsou zde patologicky narušení jedinci či osoby, kterým na jejich sociálním postavení pramálo záleží a vzhledem k tomu, že se často vyskytují v nízkých společenských vrstvách a jejich kontakt a přístup k násilí je obvyklou formou řešení rozporů, přičemž často samotné jednání agresora není jediným projevem jeho situace, kterou provází např. závislosti na alkoholu či drogách, nelze samozřejmě tuto metodu aplikovat obecně.

2.1.2 Oběť

Tak jako nebylo možno přesně popsat či charakterizovat pachatele domácího násilí, ani jeho oběti nelze stručně vymezit. Zejména vzhledem k tomu, že se jedná o jev zasahující do velmi širokého okruhu osob a prostupujícího všemi sociálními vrstvami, mezi oběťmi týrání jsou jak osoby vysoce postavené, tak lidé žijící na nízké společenské úrovni.

Oběti domácího násilí ve svém nejširším pojetí mohou být ženy i muži všech věkových kategorií, tedy od dětského věku až po seniory, ale vzhledem k dosud získaným informacím lze konstatovat, že převážnou většinou obětí domácího násilí jsou ženy. Pro podporu tohoto tvrzení lze užít již citované statistické výstupy o.s. ROSA, ze kterých vyplývá, že až celých 95 % obětí tvoří právě ženy¹³.

Pro orientaci v rozložení věkových kategorií, společenského postavení, rodinného a ekonomického statusu užijí opět statistické výstupy o.s. ROSA za rok 2010, byť lze vycházet i z jiných zdrojů, ale proto, aby tyto korespondovaly jak časově, tak i poměrově s daty užitými k popsání osoby domácích násilníků.

Jak vyplývá z dále uvedené tabulky č. 4, věková struktura obětí týrání je rozložena ponejvíce ve věku okolo 30 až 44 roku věku, tedy v relativně věku nejproduktivnějším. Současně nejvyšší dosažené vzdělání těchto žen je středoškolské s 54 % procenty zastoupení následováno vzděláním vysokoškolským s 27 %

---

¹³ Hronová, M., Vavroňová, M. Vliv domácího násilí na zdraví žen - obětí násilí a jejich dětí, které jsou svědky násilí v rodině. Sociologická sonda klientek o.s. ROSA a jejich dětí za rok 2010, Praha, Rosa, 2011 zdroj: <http://www.rosa-os.cz/o-nas/statistiky/>

ze zaznamenaných případů, viz tabulka č. 5.

tabulka č. 4:
Struktura věku obětí domácího násilí v roce 2010¹⁴

věk	počet obětí	procentuální zastoupení
18-24	2	1 %
25-29	13	6,4 %
30-34	37	18,2 %
35-39	70	34,5 %
40-44	33	16,3 %
45-49	18	8,9 %
50-54	13	6,4 %
55-59	9	4,4 %
60-64	5	2,5 %
65-69	2	1 %
70+	0	0 %
celkem	203	

tabulka č. 5:
Struktura věku obětí domácího násilí v roce 2010¹⁵

dosažené vzdělání	počet	procentuální zastoupení
základní	14	6,9 %
vyučení	24	11,8 %
středoškolské	110	54,2 %
vysokoškolské	55	27,1 %
celkem	203	

Opět je tedy zřejmé, jak bývalo často chybně uváděno v jenom z mýtů o domácím násilí, že se toto jednání týká pouze osob z nejnižších sociálních vrstev, ale naopak jsou zde na straně obětí a současně i na straně pachatelů, jak již bylo uvedeno, zastoupeny převážně osoby středoškolsky a vysokoškolsky vzdělané.

¹⁴ Hronová, M., Vavroňová, M. Vliv domácího násilí na zdraví žen - obětí násilí a jejich dětí, které jsou svědky násilí v rodině. Sociologická sonda klientek o.s. ROSA a jejich dětí za rok 2010, Praha, Rosa, 2011 zdroj: <http://www.rosa-os.cz/o-nas/statistiky/>

¹⁵ tamtéž

Z hlediska profilování oběti je třeba zohlednit i její ekonomické postavení a schopnost sama sebe, popřípadě děti, dostatečně zajistit. Z toho pak může vyplývat i již zmíněná ekonomická závislost na pachateli, avšak, jak lze vyčíst z následující tabulky č. 6, zdaleka se na straně obětí nejedná pouze o osoby nezajištěné, tedy odkázané pouze na důchod či sociální dávky. Naopak převážnou většinu postižených, tedy skoro polovinu případů, tvoří osoby zaměstnané (49,8 %).

Samozřejmě lze vysledovat i situace, kdy je žena odkázána okolnostmi na svého partnera například vlivem sociální a ekonomické izolace způsobené výchovou dítěte při pobytu na rodičovské dovolené (18,7 %). V těchto případech se situace oběti často zhorší právě vlivem těchto okolností a zvýšením závislosti na druhovi, který pak tento vliv může zneužít k týrání.

tabulka č. 6:

Ekonomický status obětí domácího násilí v roce 2010¹⁶

status	počet obětí	procentuální zastoupení
zaměstnaní	101	49,8 %
OSVČ	20	9,9 %
rodičovská dovolená	38	18,7 %
SSP/nezaměstnaní	14	6,9 %
bez příjmu	7	3,4 %
důchod	17	8,4 %
nezjištěno	6	3 %
celkem	203	

K ekonomické situaci postižených žen, budeme-li vyházet z užívaných údajů je třeba ještě doplnit jejich rodinný stav. Tedy ze zajištěného vzorku 203 žen bylo 106 vdaných (49 %), 14 žilo v partnerském svazku jako družka násilníka (6,8 %), rozvedených bylo celkem 58 (28,6 %), 24 žen bylo svobodných (28,6 %) a jedna byla vdovou (0,5 %).

¹⁶ Hronová, M., Vavroňová, M. Vliv domácího násilí na zdraví žen - obětí násilí a jejich dětí, které jsou svědky násilí v rodině. Sociologická sonda klientek o.s. ROSA a jejich dětí za rok 2010, Praha, Rosa, 2011 zdroj: <http://www.rosa-os.cz/o-nas/statistiky/>

Délka partnerského či manželského svazku oběti byla různá, poněvčas jsou však zde zastoupeny ženy žijící ve vztahu se svým partnerem 1 rok až 10 let, což je více než polovina dotazovaných, viz tabulka č. 7. Je však třeba přihlédnout ke skutečnosti, že žena, jako oběť domácího násilí, zpravidla nevyhledá pomoc dříve, než je situace relativně velmi vyhocená, tedy zpravidla až v okamžiku, kdy je v sázce její zdraví či dokonce život, nebo jde-li o zdraví či život jejich dětí. Je tedy otázkou, kdy se u těchto žen násilí ve vztahu projevilo, a jak dlouho trvalo, než se poškozená odhodlala věc řešit pomocí intervence, tedy po jaké době se do předkládaných statistických výkazů dostala.

tabulka č. 7:

Délka vztahu/manželství obětí domácího násilí v roce 2010¹⁷

délka vztahu	počet obětí	procentuální zastoupení
0-1	11	5,4 %
1-5	47	23,2 %
6-10	56	27,6 %
11-15	35	17,2 %
16-20	25	12,3 %
21-25	15	7,4 %
26-30	4	2 %
31-35	5	2,5 %
36 a více	5	2,5 %

Samořejmě tak, jako bylo převzetí modelového chování rodičů či vychovávajících osob jedním z možných charakteristických ukazatelů osobnosti pachatele, je takovýmto ukazatelem i u obětí domácího násilí. Opět není nad to odkázat se na statistické výstupy o.s. ROSA o.s.¹⁸, ze kterých vyplývá, že jako bezproblémovou původní rodinu tuto označilo 80 tedy 39,4 % z 203 vykazovaných obětí.

Celých 55,2 %, což činí 112 případů, chápalo svou původní rodinu jako dysfunkční a to v 58 případech (28,6 %) z důvodu rozvodu, v 49 případech

¹⁷ Hronová, M., Vavroňová, M. Vliv domácího násilí na zdraví žen - obětí násilí a jejich dětí, které jsou svědky násilí v rodině. Sociologická sonda klientek o.s. ROSA a jejich dětí za rok 2010, Praha, Rosa, 2011 zdroj: <http://www.rosa-os.cz/o-nas/statistiky/>

¹⁸ tamtéž

(24,1 %) byl alespoň jeden z rodičů násilný, 29 krát (14,3 %) měla rodina problémy se závislostí na alkoholu. Hádky a problémy pociťoval oběti ve své původní rodině v 13 případech (6,4%), dominantně či despoticky vnímaly jednoho z rodičů v 5 případech (2,5 %), tedy stejné množství jako jiné nespecifikované problémy. 5,4 % dotazovaných tuto otázku nezodpovědělo.

Je tedy zcela zřejmé, že vliv své původní rodiny a výchovy, jako i modely chování převzaté z této doby utváření osobnosti oběti mohly poznamenat a dle provedených výzkumů celosvětově pak dokonce 40 – 60 % obětí skutečně pochází z narušených rodinných poměrů.

Výsledky či dopady domácího násilí na jeho oběť jsou prakticky dvojího druhu. Fyzické, tedy viditelné či hmatatelné následky, jednotlivá konkrétní zranění a fyzické újmy všeho rázu, která však, až na nejzávažnější případy, jsou s časem zhojitelným následkem. Samozřejmě je nelze bagatelizovat, avšak v porovnání s následky psychickými, které zdaleka nejsou na první pohled rozpoznatelné a jejichž náprava, je-li vůbec možná, je dlouhodobá. V některých případech pak bez odborné pomoci specialistů dokonce nemožná a oběť se svými traumaty žije až do konce svého života. Psychické poranění je tedy závažnějším následkem než zranění fyzická.

Samotný projev ze strany násilníka představuje v prvních případech pro oběť silně stresující prožitek, na který se nemohla předem připravit. S postupem času, je-li násilí dlouhodobé, je pak oběť schopna vycítit stupňující se napětí a tak odhadnout blížící se incident, avšak zpravidla není schopna svým projevem ovlivnit, zda se jednání bude opakovat. To je dalším stresujícím faktorem domácího násilí, tedy že je konflikt pro oběť prakticky nevyhnutelný. Právě opakování stresových situací má velký vliv na dopad věci na osobu a osobnost oběti.

S prodlužujícím se časem působení se pak mění i vnímání a s tím související reakce na násilné chování partnera. Nezřídka kdy se u oběti vyvine mechanismus chování, kterým tato zmírňuje dopad násilí na sebe a své okolí nebo se snaží předcházet a minimalizovat projev násilí.

U obětí domácího násilí se často projevuje syndrom týrané ženy. Tento projev je takto označován proto, že právě okolo 95 % obětí domácího násilí jsou ženy, resp. muži jako oběti se vyskytují zřídka a zejména pak v případech, kdy partner je v seniorském věku a jeho partnerka je nejméně o 18 let mladší. To jen na okraj pro zdůvodnění užívání pojmu syndromu týrané ženy (Battered Woman Syndrom)

a nikoliv týraného muže¹⁹.

Syndromem týrané ženy je vymezeno specifickým souborem mentálních a behaviorálních reakcí oběti domácího násilí, se kterými se u obětí jiných trestných činů nesetkáváme. Jedná se zejména o trvalou vazbu na násilného partnera a setrvání ve vztahu s ním. S tím souvisí i zatajování závažnosti a příčin zranění, popírání samotného násilí ze strany partnera. Z vnějšího pohledu se pak může zdát nepochopitelné, že žena ze svazku neodejde, že násilníka neopustí, to vede k užívání falešných a často hloupých mýtů, např. že se ženě násilí líbí apod.

Dalšími projevy jsou např. úzkosti, deprese, poruchy spánku, sebevražedné tendence, neschopnost normálních asertivních reakcí ve smyslu nápadné vstřícnosti a ochoty všem vyhovět, dále psychosomatická onemocnění, jako migrény, žaludeční vředy, nechutenství, astma, urologické potíže atd., dalším projevem je pak tendence k zneužívání drog a alkoholu²⁰. Syndrom týrané ženy, resp. jeho symptomy lze rozdělit do tří kategorií. Jsou to příznaky spadající pod Posttraumatickou stresovou poruchu, Naučená bezmocnost a Sebezničující reakce²¹.

Příznaky spadající pod posttraumatickou stresovou poruchu jsou zejména výrazná ztráta životních perspektiv kombinovaná s celkovou netečností až otupělostí, kdy v kontaktu se tyto ženy jeví jako nepřístupné a projevují malou účast na okolním dění. Typickým prvkem je zablokování projevů vzteku a negativních emocí.

Tyto ženy mají tendenci před konflikty utíkat. Při setkání s autoritou mají potřebu vyhovět, projevují nápadnou vstřícnost a neprůbojnost, setkáváme se u nich s tzv. extrémní laskavostí.

Oproti tomu naučená bezmocnost je specifický důsledek týrání blízkým člověkem. Její mechanismus spočívá v tom, že jestliže se jedince naučí, že každý jeho pokus o změnu situace končí prohrou, že nemá kontrolu nad nepříjemnou událostí, stane se pasivním až letargickým, v extrémních případech pak tento stav může vést až ke smrti. Podstatnějším než skutečná kontrola nad svým stavem je pocit či víra ve vlastní možnosti a schopnosti. Spolu s naučenou bezmocností se u týrané ženy projevuje až drasticky snížené sebevědomí, tato žena ztrácí respekt sama k sobě, ztrácí pocit vlastní hodnoty a s tím je spojena její nejistota a nerozhodnost.

---

¹⁹ Čírtková, L.: Oběti domácího násilí zdroj:

http://www.help24.cz/index.php?page=clanky&view=obeti_domaciho_nasili

²⁰ Huňková, M., Voňková, J. Domácí násilí v ČR z pohledu práva, 1. vyd., Stráž pod Ralskem, Justiční akademie ČR, 2004, str. 66

²¹ Čírtková, L.: Oběti domácího násilí zdroj:

http://www.help24.cz/index.php?page=clanky&view=obeti_domaciho_nasili

Projev, který vyvolává největší nepochopení laiků a okolí je sebezničující reakce, která právě u týraných osob nemůže být chápána jako osobnostní slabost či psychopatologický jev, ale naopak přirozenou strategií vyrovnávání se oběti s násilím, které na ní opakovaně páchá osoba blízká či blízcí. Tato reakce zahrnuje zejména projevy popírání viny útočníka, kdy je jeho jednání spojováno s vnějšími vlivy, jako nemocí, nezaměstnaností, alkoholem apod.; dále zlehčování následků týrání, kdy žena bagatelizuje svá zranění a zlehčuje intenzitu a nebezpečnost útoku; popírání primární viktimizace, kde žena vehementně popírá existenci svého zneužívání a vymýšlí si pro svá zranění nepravdivá avšak často uvěřitelná zdůvodnění a nakonec i odmítání pomoci či záchrany, kdy postižená žena popírá reálné možnosti záchrany a opakovaně se vrací k týrajícímu partnerovi bez aspirace na změnu stavu či dokonce rozchod či rozvod.

Týraná žena si manipuluje s realitou takovým způsobem, že vytváří mentální konstrukt světa, ve kterém má neopodstatněné a nevysvětlitelné násilí své zdánlivě logické důvody. Na základě této konstrukce pak oběť může fungovat v zaměstnání apod., přičemž v této manipulaci s realitou je vždy součástí sebeobviňování, kdy si oběť sama klade za vinu způsobení incidentu.

Již zmíněná viktimizace oběti, tedy proces, v němž se potenciální oběť stává obětí skutečnou²², má sama o sobě vlastní vývoj, je třeba ji rozdělit na viktimizaci primární, tedy takové působení, které má přímý vliv na oběť, jednání pachatele přímo směřující proti oběti a působící jí újmu.

Dále pak rozlišujeme viktimizaci sekundární, kterou rozumíme zejména reakci okolí oběti na toto jednání a to jak ze strany jejího sociálního zázemí, tedy zpravidla laického okolí. Součástí této sekundární viktimizace bývá však i reakce profesionálního okolí oběti, tedy orgánů činných v trestním řízení, policie a soudů, ale i poradců specializovaných center apod.. Právě zde by mělo a v poslední době zejména vzhledem k rozšíření informovanosti snad také dochází ke zlepšení situace.

Je třeba, aby právě osoby bezprostředně zakročující na místě, policisté, záchranáři a další, stejně jako lidé následně zpracovávající věc po administrativní stránce, byli dostatečně informováni a proškoleni, aby byl dopad sekundární viktimizace na oběti co nejvíce minimalizován.

Avšak dochází často k tomu, že postupným vyrovnáváním oběti se vzniklou

---

²² Marešová, A., Martinková, M. O významu poznávání obětí trestné činnosti, zdroj: www.mvcr.cz/soubor/maresova-obeti-pdf.aspx

újmou, s prožitou traumatickou situací, dojde k tomu, že oběť není schopna se s tímto stavem srovnat, byť následky byly objektivně odstraněny či dostatečně minimalizovány. Následkem toho pak může být změna životního stylu, neschopnost návratu do původního zaměstnání a další projevy, které lze, považovat za projev tzv. terciální viktimizace. Je to tedy neschopnost oběti vyrovnat se s traumatickou zkušeností, přičemž příčina bývá hledána především v osobnostním založení oběti²³.

2.1.3 Děti – skryté oběti domácího násilí

Nyní bych se chtěl zaměřit na dětské účastníky domácího násilí. Je nesporné, že přítomnost dětí při samostatném domácím násilí má zhoubný vliv na jejich psychický a sociální vývoj.

Jsou totiž stejně vystaveny psychickému týrání jako přímá oběť a současně si osvojují nežádoucí návyky a způsoby chování a to jak ve smyslu chování podřízeneckého, tak i ve smyslu vlastního agresivního jednání. Jak jsem již uvedl v popisu osobnosti pachatele i oběti domácího násilí, lze dohledat přímé souvislosti mezi jednáním samotných aktérů a stavem jejich původních rodin, kde se problematické aspekty objevily v době jejich dětství.

Stejně, nebo snad ještě hůře jsou na tom přímě dětské oběti týrání. Nevhodné a traumatické zacházení s dětmi má totiž transgenerační charakter, tedy rodiče týraných dětí jako agresori často, nikoliv vždy, prodělali obdobná traumata s některým ze svých rodičů a následně pak svým dětem dělají to, co se dělo jim samotným²⁴.

Následkem takového jednání, tedy psychického týrání, u dítěte je pak vážné trauma, které je způsobeno zejména nesrozumitelností situace pro dítě, kdy např. jeden z rodičů druhého soustavně ponižuje či bije. Dítě je zmatené, prožívá pocity bezmoci, zoufalství, úzkosti a ztráty ochrany. Je tedy zahrnuto velkým množstvím podnětů, které není schopné zpracovat a už vůbec ne je pochopit, což právě způsobuje předmětná traumata. O čím menší, resp. mladší dítě se jedná, tím snáze množství podnětů přeroste jeho schopnosti chápání, a tedy tím snadněji je traumatizováno²⁵.

---

²³ Marešová, A., Martinková, M. O významu poznávání obětí trestné činnosti, zdroj: www.mvcr.cz/soubor/maresova-obeti-pdf.aspx

²⁴ Šebek, M. Dítě a psychické trauma, In Ami report č.2, Brno: Ami studio, 1995, str. 88

²⁵ tsmtěž

O tom, že děti jsou zpravidla přítomny domácímu násilí, svědčí i statistiky. Opět se vrátím ke statistickým údajům zpracovaným o.s. ROSA za rok 2010, neboť v kontextu s již popsaným budou předložena čísla mít největší vypovídací schopnost. Tedy v 203 zpracovaných případech vztahů obětí žilo v roce 2010 307 dětí, ze kterých 291 tedy alarmujících 94,8 % bylo prokazatelně svědky domácího násilí směřujícího proti jejich matkám. Pouze 3 děti, tedy 1,3 %, svědky tohoto jednání nebyly a u 12 dětí (3,9 %) nebyly údaje zaznamenány²⁶.

Co do intenzity či samotného druhu násilí, bylo zjištěno, že téměř všechny děti jsou svědky psychického násilí, ponižování nadávek, zesměšňování či vyhrožování. Celá třetina, tedy 33,2 % (102) z těchto dětí, je pak svědky i násilí fyzického, což samo o sobě je považováno za týrání dětí.

Děti bývají často napadány fyzicky agresorem i na základě svého pokusu pomoci matce, nebo se na ně přímo útočník zaměří. Z uvedeného celkového počtu bylo 88 dětí (30,3 %) fyzicky napadeno přímo násilným otcem. Z celkových výzkumů pak vyplývá, že pachatelé domácího násilí týrají i své děti hned v polovině případů.

Souhrnné statistiky o.s. ROSA za poslední 4 roky uvádějí, že z hlediska dlouhodobého je až 94 % dětí z rodin postižených domácím násilím svědkem tohoto jednání, stejně jako přibližně třetina těchto dětí je svědkem přímého fyzického napadení jejich matky.

Často jsou to pak děti, zejména vyššího věku, které zveřejní násilí, které je v jejich domácnosti páčáno a to ať na nich samých nebo na jejich matce. Následná pomoc těmto dětem musí jít ruku v ruce s pomocí jejich matek²⁷.

Problémem zejména s ohledem na děti a jejich vyrovnávání se s tímto traumatem je opakovaná sekundární viktimizace a to při jednání s příslušníky policie, poradci a pracovníky center. V následné době je třeba citlivě volit zejména ze strany orgánů státní správy a soudů svěření do péče některému z rodičů a to zejména s ohledem na domácího násilí, tedy kontakt dítěte s rodičem by měl být nastavený tak, aby minimalizoval přítomnost dítěte při násilí, resp. v případech eskalovaného násilného chování by měl být kontakt omezený na minimum, nebo dokonce zakázán²⁸.

---

²⁶ Hronová, M., Vavroňová, M. Vliv domácího násilí na zdraví žen - obětí násilí a jejich dětí, které jsou svědky násilí v rodině. Sociologická sonda klientek o.s. ROSA a jejich dětí za rok 2010, Praha, Rosa, 2011 zdroj: <http://www.rosa-os.cz/o-nas/statistiky/>

²⁷ Mátel, A. Deti – nepriame obeť domáceho násillia In Švrčinová, L., Hoferková, S., Papšo, P. Problémy současné rodiny a náhradní rodinná péče: Sborník příspěvků z konference. Brno, Tribun EU, 2009

²⁸ Vargová, B., Vavroňová M. Od dobrého úmyslu k dobré spolupráci Praha, Rosa 2006, str. 12

2.1.4 Dílčí závěr

Je tedy zřejmé, že nelze domácí násilí omezit pouze na přímé fyzické či psychické týrání pachatele vůči jeho oběti. Domácí násilí ve svých formách zasahuje i mimo tuto dvojici. Minimálním přesahem jsou pak děti, případně další osoby žijící ve společné domácnosti, avšak zejména na dětech se toto patologické jednání podepisuje nejvíce a to s ohledem na jejich psychosociální vývoj, který je do budoucna značně poznamenán. Zde pak záleží zejména na možnostech, které mají ať už přímé či nepřímé oběti týrání, když se rozhodnou svou situaci řešit. Vzhledem k formě a místu páchaní domácího násilí tedy za zavřenými dveřmi v intimitě a izolaci domácnosti, totiž, pokud nedojde k fatálnímu zvratu situace, zpravidla okolí nemá tušení, že k takovému konání dochází a to i s ohledem na již uvedené jednání jak ze strany pachatele, tak i oběti, kteří se každý z jiného důvodu snaží toto utajit. Zde pak v okamžiku zjištění páchaného násilí nastupují nepřímí účastníci, tedy represivní složky státní správy a podpůrné organizace.

2.2 Nepřímí účastníci

Vliv nepřímých účastníků na domácí násilí může být prakticky dvojího druhu a to jak preventivně-informativní, tak ochranně-represivní. Jde o to, aby oběť samotná a potažmo i pachatel byli informováni o možných důsledcích tohoto jednání a svých možnostech v okamžiku, kdy dojde k nutnosti rozhodnutí se zejména ze strany oběti na formě řešení její situace.

2.2.1 Orgány činné v trestním řízení a správní orgány

V tomto směru je v současné době již poměrně dobře prováděna osvěta ze strany občanských sdružení, avšak zpravidla jedním z prvních osob, se kterými se oběť a vlastně i pachatel, setkává, je příslušník Policie ČR nebo Obecní policie. Policie tedy vytváří jakýsi průchod mezi soukromím domácností, kde k násilí dochází a veřejností, kam se cestou prověřování následně dostává. Současně je policie prakticky nejpodstatnějším orgánem činným v trestním řízení, neboť na včasném a správném vyhodnocení situace a provedení jak úkonů vedoucím k ochraně oběti, tak i dokumentaci a zpracování spisového materiálu, který je výchozím pro následné řízení.

Mezi povinnosti policie pak tedy rozhodně patří zajistit bezpečí oběti či obětí, zamezit pachateli v bezprostředním pokračování jeho jednání, resp. následné zdokumentování celého incidentu, všech jeho aspektů a následků. Na přelomu 20. a 21. století nebyla policie dostatečně připravena na řešení těchto situací, policisté často podceňovali signály o domácím násilí, docházelo k opakované sekundární viktimizaci poškozených necitlivým vedením úkonů, výsledků a dokumentace skutku, což často vedlo k pocitům nespravedlnosti a izolace oběti a to i z důvodu opakovaného provádění některých úkonů způsobeného špatnou spoluprací jednotlivých složek integrovaného záchranného systému.

Ze strany policie bývala často zřejmá neochota řešit případy problematického soužití osob v jedné domácnosti, která se projevovala už při samotném přijetí oznámení např. na linku tísňového volání či osobně na služebně policie, kde docházelo k bagatelizaci oznamovaných skutečností ze strany policistů, nebo k tomu,

že tento problém označovali za soukromou věc, kterou by si účastníci měli vyřešit sami mezi sebou.

V současné době však byla problematika domácího násilí zapracována do výukových a výcvikových osnov školících policejních pracovišť, kde dochází k proškolení jednotlivých policistů, seznamování s kazuistikou a problematikou násilí mezi partnery. Lze tedy konstatovat, že se situace co do informovanosti a připravenosti policistů jak v komunikaci s obětí tak i v řešení aktuálních okolností rapidně zlepšila.

Současně je podstatné, aby na pachatele násilí proti osobě blízké bylo pohlíženo stejně jako na osobu dopouštějící se násilného jednání proti osobě cizí, tedy je třeba věc z hlediska škodlivosti pro společnost chápat jako veřejnou záležitost²⁹, přestože toto jednání vykazuje znaky, které je od ostatních deliktů odlišuje. Zejména pak blízkým vztahem mezi obětí a násilníkem.

Z tohoto specifika ale vyplývá i relativní zvýhodnění policie jako orgánu činného v trestním řízení a to v tom smyslu, že pachatel jednání je znám, odpadá zde tedy pátrání po jeho identifikaci a následné ztotožňování a je tedy možné cíleně provádět opatření a úkony rovnou proti konkrétní osobě.

Současně si je třeba uvědomit, jak bylo již zmíněno, že se v případech domácího násilí nejedná o ojedinělý incident například vyhrocení hádky či sporu, ale o dlouhodobé jednání se vzrůstajícím stupněm intenzity. S tímto ohledem je třeba k věci přistupovat a dle možností evidovat, právě aby bylo následně možné doložit průběh a samozřejmě řešení jednotlivých dílčích útoků a celkového výsledku, což pak může být rozhodujícím faktorem pro rozhodnutí správních orgánů a soudů. Tato evidence je prováděna v rámci vedení spisového materiálu policejní součástí, kdy v systému elektronického trestního řízení (ETR - pozn. autora: zavádějící název, neboť systém neslouží pouze k evidenci trestních spisů, ale i přestupků a čísel jednacích, tedy zpravidla správní agendy) je toto vedeno jako sledovaná událost a současně je pak možno v tomto systému dohledat opakující se události tohoto druhu u stejných osob a tedy s tímto výstupem dále pracovat.

Mezi zásadní úkoly policie pak patří bezesporu přijmout oznámení v předmětné věci a toto řádně prověřit, přičemž podání může provést jakákoliv osoba, oběť i svědek a muže k tomu užít všech dostupných komunikačních cest, tedy ústně,

---

²⁹ kolektiv autorů Zkušenosti s řešením případů domácího násilí orgány činnými v trestním řízení a další náměty pro efektivní postup těchto orgánů In Policista 11/2001, Praha, MV ČR, 2001 zdroj: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/policista/2001/0011/malpril.html>

ať už telefonicky např. na lince 158, 112 či 156, či osobně na jakékoliv služebně, tedy zpravidla obvodním či místním oddělení Policie ČR. Policista přijímající oznámení od osoby blízké, tedy takové, která by újmu pachatele mohla pociťovat jako újmu vlastní, tuto osobu řádně poučí o jejím právu nedat souhlas s trestním stíháním této blízké osoby. Současně pak musí policista osobu poškozenou poučit o jejích následujících možnostech a to např. směrem k organizacím zaměřujícím se na pomoc obětem domácího násilí, tedy poradny, krizové linky a centra apod. a může jí poskytnout další doporučení k ochraně její osoby, osob blízkých a majetku (bezpečnostní plán³⁰).

Ne vždy lze po vyhodnocení věci kvalifikovat jednání pachatele jako trestný čin. V některých případech, nejsou-li naplněny všechny znaky skutkové podstaty trestného činu je třeba v jednání pachatele spatřovat přestupek, jehož řešení spadá do kompetence jiných orgánů, konkrétně Obecním resp. Obvodním úřadům místně příslušným spáchání tohoto deliktu.

Konkrétně se jedná o přestupek proti občanskému soužití, dle ustanovení § 49 zákona č. 200/1990 Sb. ve znění pozdějších úprav. K tomuto je však třeba uvést, že jednání naplňující skutkovou podstatu tohoto přestupku spadají pod tzv. návrhové přestupky, což znamená, že přestupky dle § 49 odst. 1 písm. b) a písm. c) zákona č. 200/1990 Sb. ve znění pozdějších úprav je možné projednat pouze na návrh postižené osoby.

Vzhledem k závažnosti domácího násilí a principu postupného nárůstu intenzity a tedy i opakování jednání je třeba z pozice věci zpracovávajícího policisty vždy zvažovat, zde je možno v jednání pachatele spatřovat pouze přestupek, nebo zda již nedosáhlo intenzity týrání.

K samotným trestným činům, resp. stručným výkladům jejich skutkových podstat se budu věnovat ve zvláštní kapitole.

Samozřejmě Policie ČR, byť zpravidla bývá jedním z hlavních nepřímých účastníků, není jediným orgánem činným v trestním řízení, který se zabývá domácím násilím. Tento problém je možno po trestně-právní stránce zvládnout pouze v případě koordinovaného úsilí všech zainteresovaných složek. Státní zastupitelství České republiky pak přijala rovněž za jednu ze svých priorit řešení právě problematiku domácího násilí. To by se mělo projevit zejména ve větším důrazu na dohledovou činnost

---

³⁰ zdroj: <http://www.stopnasili.cz/zeny/bezpecnostni-plan.html>

a současně na koordinaci činností na všech úrovních státních zastupitelství a to za metodického a odborného vedení Nejvyššího státního zastupitelství.

Nejefektivnějším řešením situace domácího násilí, jak už prokázaly zahraniční modely, je koordinovaným působením všech zainteresovaných úřadů a orgánů, které je založeno a jednotné myšlenky nepřipustnosti tohoto jednání a nutnosti boje s ním a jeho následky. V prostředí České republiky je jednotnost postupu zajišťována právním rámcem tvořeným následujícími normami:

zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, opravňující policisty k vykazání násilníka z obydlí na dobu 10 dnů;

zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, upravující sankce jak za trestné činy směřující proti oběti, tak i za případné porušení vykazání či předběžného opatření nařízeného příslušným soudem;

zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve kterém jsou zavedena zvláštní předběžná opatření sloužící k ochraně osob před domácím násilím;

zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, který zařazuje intervenční centra mezi sociální zařízení krizové pomoci, provozovaná nestátními organizacemi;

zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, zabývající se mimo jiné ochranou nezletilých dětí před domácím násilím;

zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím.

Jedině jednotným postupem a koordinovanou spoluprací orgánů státní správy, Policie České republiky a současně občanských sdružení, kterým se budu následně samostatně věnovat, lze oběti zajistit nejvyšší možnou míru ochrany před recidivou akutního násilí ze strany agresora a současně efektivně pomoci řešit její vzniklou nelehkou situaci.

2.2.2 Občanská sdružení a obecně prospěšné společnosti

Významnou měrou se na boji proti domácímu násilí, násilí na ženách a pomoci obětem tohoto patologického chování podílejí zejména občanská sdružení a obecně prospěšné společnosti, v jejichž rámci působí řada odborníků i laických dobrovolníků. Výčet některých z nich uvedu i na následujících řádcích,

avšak chci zde uvést, že dle mého názoru, nejviditelnějším společenským přínosem těchto organizací jsou osvětové a mediální kampaně, na základě kterých se obecné povědomí a hlavně negativní postoj široké veřejnosti k projevům domácího násilí znatelně prohloubil.

Z hlediska primární prevence, tedy samotnému předcházení násilí, pak hrají největší roli právě tyto kampaně, dále pak informovanost o problematice na všech stupních školního vzdělávání, poučení o rizikových faktorech, jakými jsou panovačnost, chorobná žárlivost, zneužívání drog a alkoholu a další a současně i poučení o dostupných ochranných opatřeních, které je součástí i prevence druhořadé.

Dále pak v rámci sekundární prevence je třeba, aby nedocházelo k opakovanému zraňování obětí násilí a to zejména proškolením a empatickým přístupem příslušníků orgánů činných v trestním řízení a příslušných soudů a nezbytně již uvedené poučení poškozených obětí o jejich možnostech směrem k ochraně před prvotním útokem i před jeho recidivou.

Následně pak považuji za nutné uvést, že z hlediska jakési nápravy pachatele násilí kromě samotné represe ze strany činných orgánů formou řízení trestného není z hlediska jakési terciální prevence prováděna téměř žádná činnost. Tedy s pachateli by mělo být pracováno, na programech jejich změně či zvládnutí chování, by se mohla rovněž občanská sdružení spolu s orgány státními, podílet. I tato činnost by mohla přinést snížení výskytu domácího násilí, resp. jeho recidivy.

Nyní bych uvedl několik nevládních organizací, které se významně podílí na boji proti domácímu násilí v České republice. Předem je však nutno uvést, že se vzhledem k počtu těchto organizací nemůže jednat o výčet úplný a stejně tak popis jednotlivých vybraných sdružení či společností je značně zestručněný vzhledem k tomu, že není účelem této práce zabývat se pouze těmito účastníky domácího násilí.

Koordona (koalice neziskových organizací proti domácímu násilí)

V roce 2004 vznikla v Praze jako volné sdružení organizací zabývajících se právy žen v kontextu páchaného násilí na ženách a domácího násilí. Tato aktivita vznikla v návaznosti na společnou roční mediální a osvětovou kampaň proti domácímu násilí, na které se podílely organizace: Acorus, o.s.; Český svaz žen; Élektra o.s.; Liga lidských práv; Občanská poradna Nymburk, o.s.; Magdalenium, o.s.; proFem, o.p.s.;

Most k životu, o.p.s.; Rosa, o.s.; NESEHNUTÍ Brno; Slezská diakonie- Poradna Elpis (Ostrava, Třinec, Havířov a Karviná).

Koordona poskytuje poradenskou činnost spojenou s provozem azylových domů pro oběti domácího násilí, specializované právní a psychosociální poradny, poskytuje osvětu k problematice ženských práv a samozřejmě oblast domácího či partnerského násilí a v neposlední řadě azylové domy pro matky s dětmi.

Rosa o.s.

Působí v České republice od roku 1993, kdy začalo pomáhat postiženým ženám, jako nadace a následně od roku 1998 pak jako občanské sdružení. Je to centrum pro týrané a osamělé ženy, je nestátní nezisková organizace zaměřená na přímou pomoc ženám jako obětem domácího násilí, jejich dětem a na prevenci tohoto jevu.

Součástí tohoto sdružení je i odborné pracoviště specializované na poradenství a komplexní pomoc ženám, krizovou intervencí, sociálně terapeutické poradenství tvorbu bezpečnostního plánu a v neposlední řadě i poskytování utajeného bydlení formou azylového domu. Sdružení provozuje i telefonickou krizovou linku pro oběti domácího násilí.

Liga lidských práv - program Poradna pro ženy v tísní

Od roku 2002, kdy byla Liga lidských práv zaregistrována v České republice, vyvíjí ve svých kancelářích v Praze a v Brně činnost zaměřenou na dodržování lidských práv příslušníky Policie ČR, ochranu práv dětí a obětí domácího násilí.

Most k životu o.p.s.

Obecně prospěšná společnost Most k životu je nestátní nezisková organizace, která se zaměřuje na zvýšení produktivity práce prostřednictvím podpory kvalifikace rozvojem a podporováním vzdělávání prostřednictvím rekvalifikačních kurzů. Současně rozvojem svého azylového domu, který společnost provozuje, pomáhá řešit závažné životní okamžiky matek s dětmi, které se ocitly v krizových situacích.

ADRA o.s.

Mezinárodní humanitární organizace, které byl v roce 1997 udělen status vrchního poradce Ekonomické a sociální rady OSN. V České republice působí od roku 1992 nejprve jako nadace a posléze od roku 1994 jako občanské sdružení. Adra má své pobočky po celé České republice, provozuje poradnu pro oběti domácího násilí, kterým rovněž poskytuje právní a psychosociální pomoc.

NESEHNUTÍ Brno - nezávisle sociálně ekologické hnutí

Nezávislé sociálně ekologické hnutí věnující se ochraně životního prostředí a lidských práv. V rámci svých kampaní se aktivně věnuje změně postojů k otázkám tradičního rozdělení mužských a ženských rolí ve společnosti, problematiku genderových stereotypů rovných příležitostí a samozřejmě násilí na ženách a domácímu násilí obecně. Svou účast zaměřuje zejména na informovanost veřejnosti a pomoc dobrovolníků, kteří se podílejí na aktivitách tohoto hnutí.

proFEM o.p.s.

Obecně prospěšná společnost, která poskytuje ve své právní poradně bezplatnou pomoc ženám při řešení obtížné životní situace vyvolané domácím násilím a násilím obecně. V České republice působí od roku 1993, kromě již uvedených aktivit se zabývá i vydáváním publikací a v současné době je jedním z hlavních projektů této společnosti projekt AdvoCats, který se zaměřuje na zajištění nejen právního poradenství ženám jako obětem domácího násilí.

Acorus o.s.

Občanské sdružení Acorus provozuje Psychosociální centrum Acorus, které poskytuje obětem domácího násilí nebo osobám tímto jevem ohroženým pomoc v překonávání nepříznivé sociální situace, přičemž vychází z individuálních potřeb uživatelů a uživatelek, respektuje jejich lidskou důstojnost a podporuje rozvoj samostatnosti a začlenění do běžného života bez násilí. Současně provozuje azylové ubytování pro oběti domácího násilí a jejich děti.

Magdalenium o.s.

Občanské sdružení jehož cílem je rovněž pomoc ženám vyskytujícím se v obtížné životní situaci vlivem domácího násilí, spočívající v poskytnutí právního psychologického a základního sociálního poradenství, osobních doprovodů k soudům i na jiné instituce podílející se na řešení případu, hlídáním dětí i vlastní materiální pomocí, šaty apod.

Bílý kruh bezpečí

Na závěr samozřejmě nesmím opomenout jedno z nejznámějších občanských sdružení, kterým je Bílý kruh bezpečí, tedy známé BKB. Toto sdružení se zaměřuje na pomoc obětem trestné činnosti v České republice od roku 1991. Mimo jiné adaptoval metodu SARA DN pro Českou republiku se souhlasem držitelů licence, přičemž tuto metodu užívá i Policie ČR.

Mnohé z uvedených organizací se podílely nebo významně přispěly k přijetí či implementaci zákonů na ochranu před domácím násilím, jiné se zabývají spíše poskytováním přímé pomoci jeho obětem a osobám násilím ohroženým, pořádají kampaně a semináře pro odbornou i laickou veřejnost.

3.2.3 Veřejnost

Zejména v posledních letech dochází v České republice k výraznému zlepšení situace po stránce informovanosti veřejnosti a, jak vyplývá i výsledků průzkumů, informovanost o problematice domácího násilí vzrůstá. Zejména se na tomto zlepšení podílejí občanská sdružení a neziskové organizace, kterým jsem se věnoval v předchozí kapitole. Ale svým dílem k věci přispěly i společnosti, které nemají k domácímu násilí či násilí na ženách přímý vztah, ale přesto či možná právě proto se aktivně zapojují do této činnosti. Mám na mysli např. společnost Avon, která se v roce 2008 zapojila se společností Acorus do osvětové mediální kampaně.

Na základě takovýchto projektů pak vzrůstá povědomí veřejnosti, ale zejména obětí a v neposlední řadě i pachatelů domácího násilí. Co se pachatelů týče, právě uvědomění si závadnosti svého chování a možného represivního řešení situace může násilníka donutit se nad tímto jednáním zamyslet a přehodnotit svůj přístup.

Právě veřejnost, v okamžiku zjištění a uvědomění si závadnosti jednání, které se odehrává nebo může odehrávat v jejich sousedství, by mohla zásadním způsobem včasným oznámením věci orgánům činným v trestním řízení pomoci zamezit vzniku závažných nebo dokonce fatálních následků.

2.2.4 Dílčí závěr

Je třeba uvést, že zejména medializování této problematiky, souběžným sjednocováním postupů nepřímých účastníků a prostřednictvím uvedených kampaní se obětem dostávají informace o jejich možnostech řešení složité životní situace, informace o kontaktních místech, centrech a poradenských linkách, na které se mohou obracet o radu a pomoc.

Z vlastní zkušenosti vím, že i v řadách Policie ČR došlo ke značnému pokroku, co se týče proškolení, metodiky, ale i vlastního citlivého přístupu jednotlivých policistů.

Dle zjištěných informací pak např. díky zmíněné kampani společnosti Avon se pětinasobně zvýšilo volání na informační linky sdružení Acorus a současně 3,5 krát vzrostla návštěvnost poradenského centra, což znamená, že se, byť třeba krátkodobě, prokazatelně zvýšila informovanost právě cílové skupiny obětí či svědků domácího násilí a právě touto cestou, tedy opakovaným zvyšováním informovanosti veřejnosti se zlepšuje dosažitelnost pomoci potřebným a současně včasnost této pomoci.

Je třeba nadále zvyšovat obecné povědomí o této problematice, informovanost veřejnosti a to jak laické, tak i odborné a současně všech zainteresovaných složek integrovaným záchranným systémem počínaje, přes orgány činné v trestním řízení až po soudce i pracovníky probační a mediační služby, kteří se rovněž musejí s následky tohoto jevu vypořádávat.

3. Související trestné činy a jejich skutkové podstaty

Detailnější rozbor trestně právní stránky a právních aspektů fenoménu domácího násilí nelze na několika stránkách stručně popsat, neboť se jedná o téma a rozsah velmi široký. Z uvedeného důvodu jsem se soustředil pouze na výtah některých trestných činů, které s domácím násilím úzce souvisí. K těmto pak uvedu jejich stručnou charakteristiku, neboť samotný opis příslušných skutkových podstat z trestního zákoníku by zabral mnoho stránek a není účelem této práce soustředit se pouze na výklad či právní rozbor těchto trestných činů, resp. fundovaným výkladem se zabýval např. pan profesor Šámal ve svém komentáři trestního zákoníku.

Pro zachování přehlednosti budu postupovat ve smyslu řazení předmětných trestných činů v zákoně č. 40/2009 Sb., dále jen trestní zákoník.

3.1 Ublížení na zdraví

Těžké ublížení na zdraví dle § 145 trestního zákoníku a **Ublížení na zdraví** dle § 146 trestního zákoníku jsou jedny z nejčastějších trestných činů, se kterými se můžeme při trestním postihu pachatelů domácího násilí setkat. Agresor při svém jednání způsobí ublížení na zdraví tehdy, jestliže jí svým jednáním způsobí oběti *stav záležející v poruše zdraví nebo jiném onemocnění, který porušením normálních tělesných nebo duševních funkcí znesnadňuje, nikoli jen po krátkou dobu, obvyklý způsob života poškozeného a který vyžaduje lékařského ošetření* (§ 122 odst. 1 trestního zákoníku). Jako uvedený stav lze považovat trvající bolest, omezení pohybu či dokonce upoutání na lůžko, omezení funkce smyslových orgánů apod.. Jedná se tedy o zhoršení zdravotního stavu oběti působením pachatele, přičemž tento stav je takto objektivizován lékařskou zprávou nebo znaleckým posudkem.

K naplnění přísnější kvalifikace jednání pachatele, tedy Těžkého ublížení na zdraví dle ustanovení § 145 trestního zákoníku, je třeba útočníkovi prokázat úmysl svým jednáním přivodit oběti těžkou újmu, nebo alespoň že byl s takovým následkem srozuměn (*dolus eventualis*). Těžkou újmou se pak rozumí dle ustanovení § 122 odst. 2 trestního zákoníku *vážná porucha zdraví nebo jiné vážné onemocnění*, co je za těžkou

újmou na zdraví považováno přesně, je vyjmenováno v uvedeném ustanovení §122 odst. 2 trestního zákoníku, kdy jen pro úplnost uvedu několik z nich, *zmrzačení, ochromení údu nebo ztráta nebo podstatné oslabení funkce smyslového ústrojí*.

3.2 Omezování osobní svobody

Dalším trestným činem je **Omezování osobní svobody** dle ustanovení §171 trestního zákoníku, který je namířen proti osobní svobodě jednotlivce ve smyslu znemožnění volného pohybu člověka a to i jen na krátkou dobu, je-li toto omezení nesnadno překonatelné. Naplnění této skutkové podstaty může dojít ze strany pachatele jednáním například spoutáním oběti, sevřením v náručí či držením jejích rukou, uzavření a uzamčení v místnosti, nebo např. odstraněním či odebráním pomůcek v pohybu, jako je invalidní vozík či berle.

Důležité je ustanovení 2. odstavce, které se vztahuje na jednání pachatele spočívající v omezení svobody oběti s cílem provedení či *usnadnění jiného trestného činu*, přičemž nezáleží na tom, zda k dokonání tohoto jiného činu dojde či nikoliv, postačí, aby k tomu jednání pachatele směřovalo.

V případě, že jednání pachatele spočívající v omezení osobní svobody oběti je dlouhodobé či dokonce trvalé, je možné spatřovat v tomto jeho jednání naplnění skutkové podstaty trestného činu Zbavení osobní svobody dle ustanovení § 170 trestního zákoníku, které pak podmiňuje uložení přísnějšího trestu.

U skutkových podstat uvedených v odstavci 1 nebo odstavci 2 § 171 trestního zákoníku je pro zahájení resp. pokračování trestního stíhání pachatele nutný souhlas poškozeného, jedná-li se o osobu blízkou (ustanovení § 163 trestního řádu s odkazem na ustanovení § 100 trestního řádu³¹)

---

³¹ zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

3.3 Vydírání

U trestného činu **Vydírání** dle ustanovení § 175 trestního zákoníku je smyslem ochrana práva člověka na svobodné rozhodování. Pachatel se tohoto trestného činu dopustí tehdy, *když jiného násilím, pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy nutí, aby něco konal, opominul nebo trpěl*, přičemž není třeba, aby byl skutek dokonán. Pod pojmem pohrůžka násilí se rozumí jak hrozba bezprostřední, tak i pohrůžka násilím, které bude vykonáno v budoucnosti v následku nevyhovění pachateli v jeho požadavku. Toto násilí pak může směřovat i proti jiné osobě, dítěti apod..

V základní skutkové podstatě tohoto trestného činu, tedy dle 1. odstavce § 175 trestního zákoníku je opět třeba souhlasu poškozeného s trestním stíháním pachatele, jedná-li se o osobu blízkou (viz § 163 trestního řádu).

3.4 Útisk

S trestným činem vydírání pak souvisí i skutková podstata trestného činu **Útisk** dle ustanovení § 177 trestního zákoníku, kdy však pachatel k donucení jiného, *aby něco konal, opominul nebo trpěl, užije jeho tísně nebo závislosti*, jedná se zde tedy o méně závažné jednání, neboť jde o menší zásah do svobodného rozhodování, než je tomu u trestného činu vydírání.

3.5 Znásilnění

V případě velice závažného trestného činu **Znásilnění** dle ustanovení § 185 trestního zákoníku je předmětem ochrany právo člověka na svobodné rozhodnutí o svém pohlavním životě a to bez ohledu na jeho věk, pohlaví, způsob života, pověst i osoby, které spolu pohlavně žijí. V případě tohoto trestného činu se za násilí považuje užití fyzické síly k překonání nebo zamezení vážně míněného odporu poškozené osoby k zamezení soulože či obdobného sexuálního styku,

příčemž zde nehraje roli, pokud by oběť od kladení odporu upustila pro jeho beznadějnost. Další možností spáchání tohoto deliktu je zneužití stavu *bezbrannosti* oběti, který může být způsoben např. intoxikací alkoholem či léky, nebo v důsledku mdloby apod. jedná se tedy o stav, ve kterém oběť není schopna projevit svobodnou vůli uskutečnit pohlavní či obdobný styk s pachatelem, resp. není schopna klást aktivní odpor vůči jednání pachatele. Za stav bezbrannosti se považuje i nízký věk oběti, pro který z důvodu nedostatečného psychosomatického vývoje není schopna posoudit význam jednání pachatele, resp. kladení odporu jeho jednání.

Opět zde platí, že u skutkových podstat dle odstavců 1 a 2 tohoto trestného činu je ke stíhání pachatele třeba souhlasu poškozeného dle ustanovení § 163 trestního řádu.

3.6 Týrání svěřené osoby

Trestný čin **Týrání svěřené osoby** dle ustanovení § 198 trestního zákoníku poskytuje ochranu osobám odkázaným na péči jiných osob, tedy vztahuje se jak na nezletilé osoby – děti, tak na osoby nemohoucí či jinak odkázané na péči jiných osob, kterým pak tato povinnost vyplývá ze zákona, soudního rozhodnutí či smlouvy. Ze zákona tato povinnost vyplývá rodičům a prarodičům vůči potomkům, resp. dospělým potomkům, jsou-li toho schopni, vůči rodičům a prarodičům, pokud to tito potřebují.

Pachatelem ale nemusí být jen příbuzní v pokolení přímém, ale i např. zdravotnický personál, vedoucí sportovních oddílů, učitelé a další osoby s povinností pečovat o jiného, přičemž mimo dětí jako závislých na péči jiných se může jednat i o osoby závislé pro svůj věk, zdravotní stav, fyzickou či duševní poruchu nebo indispozici.

K jednání pak může docházet jak fyzickým týráním, kdy však následek na zdraví nemusí dosahovat intenzity a závažnosti trestného činu ublížení na zdraví. Současně je za týrání považováno způsobování psychických útrap, hrubé zanedbávání stravovacích, zdravotnických, hygienických a jiných oprávněných potřeb postiženého.

3.7 Týrání osoby žijící ve společném obydlí

Nejvíce postihující problematiku domácího násilí je jistě trestný čin **Týrání osoby žijící ve společném obydlí** dle ustanovení § 199 trestního zákoníku, je často označován přímo jako domácí násilí, neboť popisuje právě jednání, které se odehrává v intimitě domácnosti za zavřenými dveřmi, tedy ve společném obydlí, což prakticky vytváří závislost oběti na soužití s pachatelem a omezuje její možnost toto opustit.

Pojmem týrání zde zákonodárce označuje agresivní jednání pachatele, které může mít fyzický, psychický či sexuální charakter (viz kapitola č. 2) a to jak jednotlivě, tak i v různých kombinacích.

K týrání dochází jak mezi dospělými partnery, případně se společně žijícími dětmi, nebo přímo na dětech, případně mezi jinými členy rodiny či domácnosti. Jednání pachatele naplňující znaky tohoto trestného činu nemusí mít znaky skutkové podstaty trestného činu jiného, např. omezování osobní svobody či ublížení na zdraví.

Skutkovou podstatu trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí naplní pachatel tím, že se opakovaně dopouští jednání vyznačujícího se vyšším stupněm bezcitnosti a hrubosti, které oběť pocítuje jako příkoří, přičemž pro trestnost tohoto jednání postačuje, aby jednotlivé dílčí skutky dosahovaly intenzity přestupku proti občanskému soužití dle § 49 nebo proti majetku dle § 50 zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích.

3.8 Maření výkonu úředního rozhodnutí

K naplnění skutkové podstaty trestného činu **Maření výkonu úředního rozhodnutí** dle ustanovení § 337 trestního zákoníku je nezbytným předpokladem existence předmětného úředního rozhodnutí, t.j. rozhodnutí soudu či jiného orgánu, např. i Policie ČR, aby toto rozhodnutí bylo vydáno předepsaným způsobem a za zachování všech zákonných a procesních ustanovení a aby bylo vyhotoveno v zákonem předepsané formě. Vzhledem k problematice se toto bude vztahovat především na rozhodnutí o vykázání osoby ze společného obydlí, popřípadě předběžného opatření toto vykázání prodlužujícího nebo předběžné opatření samostatně

vydané. K tomuto se přímo vztahuje skutková podstata uvedená odst. 2 § 337, kde přímo uvedeno, že potrestán bude, *kdo se dopustí závažného nebo opakovaného jednání, aby zmařil vykazání provedené podle jiného právního předpisu nebo rozhodnutí o předběžném opatření soudu, kterým se ukládá povinnost dočasně opustit společné obydlí a jeho bezprostřední okolí a zdržet se vstupu do něj nebo povinnost zdržet se styku s navrhovatelem a navazování kontaktů s ním.*

3.9 Nebezpečné vyhrožování

Trestného činu **Nebezpečné vyhrožování** dle ustanovení § 353 trestního zákoníku se dopustí ten, *kdo jinému vyhrožuje usmrcením, těžkou újmou na zdraví nebo jinou těžkou újmou takovým způsobem, že to může vzbudit důvodnou obavu.* Právě vzbuzení důvodné obavy z vyplnění hrozeb pachatele, kterým se rozumí vyšší stupeň tísnivého pocitu z následku, kterým je vyhrožováno, zejména je-li doprovázen takovým chováním, které dokládá odhodlání pachatele výhrůžky splnit. Např. v okamžiku, kdy pachatel pozvedne zbraň, nebo přikládá oběti nůž na vitální zóny, pak lze dovést, že takové jednání je způsobilé vzbudit důvodnou obavu.

Současně není třeba, aby byl adresát výhrůžek přímo na místě přítomen, postačí vědomí pachatele o tom, že se o hrozbě poškozený dozví, např. SMS, dopisem, prostřednictvím další osoby apod..

Je zde třeba opět poznamenat, že u trestného činu nebezpečné vyhrožování je k trestnímu stíhání pachatele třeba souhlasu poškozeného dle ustanovení § 163 trestního řádu.

3.10 Nebezpečné pronásledování

Jako poslední bych zmínil trestný čin **Nebezpečné pronásledování** dle ustanovení § 354 trestního zákoníku, kterým se poskytuje ochrana proti úmyslnému a systematickému narušování osobní svobody jiného člověka, kterého se pachatel dopouští s cílem navázání a udržování kontaktu s pronásledovanou osobou

přes její zjevný či výslovný nesouhlas. Formy jsou popsány v samostatné skutkové podstatě tohoto trestného činu, přičemž v dnešní době jsou ponejvíce užívány způsoby elektronické a mobilní komunikace, které jsou široce dostupné a poskytují možnosti agresorovi jak přímo oběť obtěžovat, či jak ji jinak poškozovat. Toto jednání, pokud *je způsobilé vzbudit v poškozeném důvodnou obavu o jeho život nebo zdraví nebo o život a zdraví osob jemu blízkých*, je trestným činem.

Obětí tohoto jednání se pak může stát prakticky kdokoliv, právě díky relativní anonymitě elektronické komunikace např. na sociálních sítích a pod., přičemž umanutost pachatele může trvat i několik let.

I v tomto případě připadá v úvahu trestní stíhání pachatele se souhlasem poškozeného dle již citovaného ustanovení § 163 trestního řádu.

3.11 Dílčí závěr

Výše jsem vybral několik trestných činů, ke kterým jsem uvedl aspekty, jenž považuji za podstatné v rámci jejich prověřování a prokazování orgány činnými v trestním řízení. Jistě lze najít i další skutkové podstaty trestných činů, které více či méně souvisejí s problematikou domácího násilí, ale, jak jsem již uvedl, cílem této práce není citovat či snad dokonce vytvářet vlastní právní komentáře k trestnímu zákoníku. Pro osvětlení otázek domácího násilí a jeho trestně právních aspektů považuji uvedené za dostačující.

Na závěr chci ještě uvést že opakovaně uváděného souhlasu s trestním stíháním osoby blízké pro některý z trestných činů uvedených v § 163 trestního řádu není třeba, pokud a) *byla takovým činem způsobena smrt*, b) *poškozený není schopen dát souhlas pro duševní chorobu nebo poruchu, pro kterou byl zbaven způsobilosti k právním úkonům, nebo pro kterou byla jeho způsobilost k právním úkonům omezena*, ale zejména c) *poškozeným je osoba mladší 15 let*, a ponejvíce podstatnou podmínkou je pak, že d) *z okolností je zřejmé, že souhlas nebyl dán nebo byl vzat zpět v tísní vyvolané výhrůzkami, nátlakem, závislostí nebo podřízeností*, tedy nelze paušálně říci, že ve všech případech domácího násilí nebo s ním souvisejících trestných činů je třeba souhlasu poškozené (-ho) k trestnímu stíhání pachatele.

4. Legislativa v oblasti domácího násilí s ohledem na ochranu obětí

Po legislativní stránce je dle mého názoru pro zvýšení ochrany oběti domácího násilí třeba, aby byl veřejně zažit signál z legislativní úpravy věci v tom smyslu, že domácí násilí nebude naší společností tolerováno. Jedině tím, že jako společnost dáme najevo nulovou toleranci k tomuto patologickému jednání a tuto zakotvíme i do právních norem, které by měly reagovat na morální postoje společnosti, můžeme vytvořit program prevence, tedy působení nebo by se dalo dokonce říci zastrašení jak potenciálních násilníků v jakési generální rovině, tak i individuálně působit na pachatele, které se tohoto jednání již dopouštějí, násilí v jakékoliv jeho podobě vůči osobě blízké páchají, aby od tohoto jednání upustili a případně se podíleli na sjednání nápravy.

Česká republika je v tomto směru vázána, jak vlastními právními normami, které se odvíjejí od zákonů nejvyšší právní síly, tak i mezinárodními smlouvami, na kterých se podílela, ke kterým se připojila, či je přijala. V řadě neposlední je to pak vlastní trestně právní ochrana, kterou nám všem poskytuje trestní zákon.

4.1 Ústavní a mezinárodně právní ochrana

Základní právní normou v České republice je Ústavní zákon, tedy zákon č. 1/1993 Sb. , přičemž součástí ústavního pořádku je i Listina základních práv a svobod, zákon č. 2/1993 Sb.. S problematikou domácího násilí zde nejvíce souvisejí článek 6, je garantující právo jedince na život. Článek 7 pak poskytuje ochranu nedotknutelnosti osoby a jejího soukromí a současně zakotvuje nepřípustnost mučení a krutého, nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestu.

V článku 10 je pak zaručeno právo na zachování lidské důstojnosti a osobní cti. Lze v souvislosti s domácím násilím uplatnit i garanci článku 11 Listiny základních práv a svobod na vlastnictví majetku, což je často obětí tohoto jednání odpíráno.

V rámci mezinárodní právní ochrany v souladu s článkem 10 Ústavy České republiky mají aplikační přednost před zákony České republiky vyhlášené a ratifikované mezinárodní smlouvy. K problematice domácího násilí a ochrany obětí tohoto jednání se jedná zejména o smlouvy a úmluvy týkající se lidských práv, jimiž je Česká republika vázána.

Zde bych uvedl zejména Úmluvu o právech dítěte vyhlášenou Valným shromážděním OSN 20.11.1989, která dětem zaručuje ochranu jejich práva na přežití, tedy zachování života a uspokojení základních potřeb; práva na rozvoj, zejména na harmonický rozvoj dítěte, jeho právo na vzdělání, svobodu myšlení a vyznání; práva na ochranu dítěte právě před násilím, všemi druhy zneužívání a zanedbávání a v neposlední řadě právo na účast, tedy vyjádření vlastního názoru dítěte na záležitosti, které se ho bezprostředně dotýkají.

Dále je třeba uvést, že Česká republika, vzhledem k tomu, že je členem Evropské unie a Rady Evropy, je vázána vydanými směrnicemi Evropské unie a doporučeními Rady Evropy v dané oblasti domácího násilí a ochrany lidských práv.

Shora uvedená ustanovení jsou zpravidla implementována do konkrétních zákonných ustanovení právního řádu České republiky. Vzhledem k tomu, že, jak bylo mnohokrát zmíněno, domácí násilí je problém zasahující do mnoha součástí společenského života, jedná se tedy o komplexní problematiku vyžadující interdisciplinární přístup i z pohledu práva, ochrana obětí domácího násilí je uplatňována obecně v rámci občanského práva, rodinného práva, práva přestupkového, policejního práva a práva trestního.

4.2 Trestně právní ochrana

Trestní právo obecně chrání život a zdraví občanů bez ohledu na jejich vztah s pachatelem, tedy zde jsou či nejsou příbuzensky, partnersky nebo obdobně spjati. Samozřejmě v případech domácího násilí, jako specifika násilného jednání naplňujícího skutkovou podstatu trestného činu uvedeného ve zvláštní části trestního zákoníku (zákon č. 40/2008 Sb.) je právě soužití s násilníkem ve společné domácnosti, případně dokonce stav, kdy oběť týrání je svěřena do péče či výchovy pachatele. Každé takové jednání je tedy postihováno bez ohledu na okolnosti soužití pachatele a oběti vyjma

ustanovení § 198 trestního zákoníku, tedy týrání svěřené osoby, resp. § 199 trestního zákoníku, týrání osoby žijící ve společném obydlí, jak jsem se jim věnoval na předcházejících řádcích.

Jak jsem již uvedl, ne v každém případě je možno v jednání pachatele spatřovat naplnění skutkové podstaty trestného činu, např. ublížení na zdraví dle příslušného ustanovení trestního zákoníku, avšak už samotná výhrůžka takovým jednáním, vzbudí-li důvodné obavy, může být posouzeno jako nebezpečné vyhrožování dle ustanovení § 353 trestního zákoníku, jak jsem se mu již věnoval.

Dle nového trestního zákoníku účinného od 1.1.2010 se již nevychází z principu materiálně-formální trestní odpovědnosti, nýbrž pouze z formální a zkoumání materiální stránky trestných činů není tedy již relevantní. Tímto pak odpadla otázka nebezpečnosti jednání pachatele pro společnost, kdy nejen v rovině teoretické bylo ze strany orgánů činných v trestním řízení často řešeno, zda právě problematická blízkost a intimita vztahu pachatele a oběti domácího násilí nesnižuje společenskou nebezpečnost tohoto jednání, neboť krom formálních znaků skutkové podstaty musel daný skutek obsahovat rovněž určitý stupeň nebezpečnosti pro společnost. Např. dle rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 7.2.2001 pod sp. zn. 5 TZ 20/2001, v němž soud v řízení o stížnosti pro porušení zákona přisvědčil tvrzení státní zástupkyně, že stupeň nebezpečnosti chování obviněného pro společnost „není vysoký a to zvláště s přihlédnutím k okolnostem, za kterých byl trestný čin spáchán – tedy v okamžiku, kdy žádal poškozenou – svoji manželku, aby se snažila nalézt společné řešení jejich manželské krize.“

Jak jsem již uvedl, dle nového trestního zákoníku řešení této otázky teoreticky odpadá, avšak stále je zde otázka posouzení jednání zúčastněných, kdy z hlediska principu subsidiarity by měl být trestního práva užito až jako krajního právního prostředku (Ultima Ratio), tedy že ochrany nejen práv a svobod jednotlivců, jejich života, zdraví a majetku je třeba dosáhnout především mimotrestními prostředky, na protiprávní jednání je třeba reagovat prostředky trestního práva až v krajních případech. K potlačení či alespoň kontrolu kriminality a samozřejmě i domácího násilí je třeba dosáhnout vhodným vyvážením prevence a represe.

4.3 Dílčí závěr

Problém trestněprávní ochrany oběti před domácím násilím, dle mého názoru, neleží v rovině posouzení věci či stanovení právní klasifikace jednání pachatele. Problematika ochrany oběti z hlediska trestního práva tkví v pozdní reakci na toto jednání, neboť reakce na jednání pachatele přichází prakticky vždy až v okamžiku, kdy toto jednání dosahuje intenzity trestného činu. Preventivní účinek trestních norem spočívá pouze v hrozbě sankcí vůči pachateli, který si však závažnost v kontextu s platnou trestněprávní úpravou svého jednání často ani neuvědomuje, což trestně právní ochranu oběti pak snižuje z preventivního hlediska prakticky na minimum.

Bez užití prevence je samotná represe z hlediska trestního práva jako ochrana zejména budoucích potenciálních obětí nedostatečná. Samozřejmě však lze k preventivnímu působení na pachatele či potenciální násilníky užít již řešených případů, které je však třeba citlivě vůči poškozeným avšak s řádným důrazem společenského nesouhlasu zveřejňovat.

5. Četnost domácího násilí v ČR

Vzhledem k tomu, že statistické výzkumy a šetření poskytují pouze přibližný obraz tohoto jevu, neboť jsou ovlivňovány množstvím faktorů, kvalitou a kvantitou zkoumaného vzorku, liší se definice násilí nebo je dokonce volena odlišná metodika sběru dat, je vzájemné srovnání či shrnutí těchto výsledků prakticky nemožné. Lze pouze vycházet z těchto dat, jako z orientačních údajů.

V našich podmínkách je, byť s desetiletým odstupem, stále často citován výzkum Střediska empirických výzkumů (STEM) z roku 2001, resp. jeho vztažení k datům sebraným v roce 2006.

Z těchto studií vyplývá, že v roce 2006 mělo osobní zkušenost s násilím ve vztahu 14 % dotazované populace starší 15 let, přičemž v roce 2001 to bylo 16 %. Hladina přiznaného násilí mezi partnery tedy byla v tomto období srovnatelná³². Avšak je třeba si uvědomit, že tyto informace vycházejí z údajů získaných od osob, které byly ochotny a schopny o svých vlastních zkušenostech mluvit. Skutečná míra domácího násilí tedy z logiky věci bude jistě vyšší než uváděná čísla.

Z obou provedených výzkumů vzešla obdobná data, co se týče znaků násilí mezi partnery, kdy 59 % mělo dlouhodobý charakter, vzrůstající tendenci 52 % ve velké většině bylo psychické násilí (48 %) kombinováno s násilím fyzickým, které bylo zastoupeno v 81 % případů. Alarmujícím číslem je pak 80 % přítomnost dětí v domácnostech, ve kterých k násilí dochází, přičemž přímými svědky násilí mezi rodiči se stávají v 57 % svých rodin.

Uvedeným výzkumem se dále potvrdil výskyt domácího násilí u osob s vyšším dosaženým vzděláním, kdy více než 45 % obětí a 33 % pachatelů má středoškolské nebo dokonce vysokoškolské vzdělání a současně se 70 % případů násilí mezi partnery odehrávalo v domácnostech s průměrným až nadprůměrným materiálním zajištěním³³.

Dalším diskutovaným aspektem výskytu domácího násilí a jeho četnosti je podmíněná odlišnost socializace mužů a žen, tedy očekáváními, která jsou od ženské a mužské role a postavení, stereotypy o postavení ženy a muže ve společnosti a zejména pak v rodině. Jedná se tedy o problematiku genderu, stručně řečeno vlivem kultury a společnosti na vývoj jedince dochází k vytváření sociálně konstruovaným rozdílům

---

³² Reprezentativní výzkum o domácím násilí 2006 – pro BKB a PM ČR, společnost STEM, 1 690 respondentů, zdroj: <http://stem.cz/clanek/1146>

³³ tamtéž

v jejich chování, očekávání a postojích, přičemž výsledné postoje a očekávání se liší právě podle kultury, prostředí a samozřejmě doby, ve které k působení dochází.

Pro komplexnost je z poslední doby třeba uvést, že dle dostupných informací se Rada Evropy chytá v blízké době vydat novou úmluvu, kde bude, na rozdíl od dosud přetrvávající definice genderu pouze jako odkazu na dvě pohlaví, tedy mužské a ženské, přičemž nemá jiný význam, gender definován nově právě jako sociální konstrukt a nikoliv jako rozdíl založený na biologické úrovni. Nová úmluva by měla upravovat nejen problematiku genderu, ale současně by měla definovat kategorie nepřijatelné diskriminace založené kromě genderové odlišnosti i např. na sexuální orientaci.

Dle některých zdrojů bylo domácí násilí jakýmsi způsobem objeveno, resp. detabuizováno právě ženským hnutím, které ho chápalo jako druh násilí páchaných na ženách, tedy jako součást genderové problematiky, avšak od tohoto pojetí je v poslední době upouštěno, neboť domácí násilí nelze označit pouze jako protiprávní jednání páchaného na ženách, ale čím dál více se projevuje i jako násilí páchané na mužích, seniorech nebo dětech.

Většina případů domácího násilí je však stále věrná vzorci muž - pachatel, žena - oběť, jak bylo již uvedeno, kdy tomuto odpovídá dle výstupů z různých výzkumů 80 - 96 % případů. Rozhodně to však neznamená, že by ženy nemohly být sami pachatelkami, avšak jejich podíl na páchaném domácím násilí je zdatelně nižší a současně způsob jejich konání nedosahuje intenzity jednání páchaného muži. Samozřejmě je třeba zde uvést, že násilí páchané ženou na muži může být také reakcí na týrání, kterého se na ženě dříve tento muž dopustil.

Obecně lze tedy říci, že díky zvyšování povědomí a informovanosti o samotné existenci a problematice domácího násilí, zejména díky státním kampaním a kampaním občanských sdružení a rozšíření povědomí, postupů a oprávnění orgánů police a státní správy, tolerance společnosti k tomuto jednání klesá a tím se snižuje, byť postupně, zejména dopad tohoto jednání na jeho oběti. Nicméně se stále jedná o patologický jev ve společnosti, který je netolerovatelný a proti kterému se musí neustále bojovat.

6. Závažnost následků obětí fyzického a psychického násilí - kazuistika

Na dalších řádcích se pokusím uvést několik případů týrání, se kterými jsem se setkal, nebo které jsou i mediálně známé, kdy pro zachování dostatečné míry ochrany osobních údajů, byla všechna jména osob i míst zaměněna za smyšlená.

6.1 Násilí v partnerském vztahu:

V říjnu roku 2004 ve večerních hodinách v Praze, v atelieru poškozené napadl po předchozím verbálním konfliktu Zdeněk Z. (29 let) svou o 18 let starší družku Šárku N. tak, že ji za vlasy stáhl na podlahu, kde jí dále vláčel za vlasy a opakovaně ji kopal do hlavy a celého těla. Poté jí pachatel odvedl do pokoje, kde ji zavřel a přikázal jí, aby pokoj neopouštěla. Zraněná Šárka N. ležela na koberci a zvracela. Poté Zdeněk Z. až do rána z bytu odešel. Po svém návratu, když zjistil, jaký je zdravotní stav poškozené, tuto omyl od krve a když chtěla vyhledat lékařskou pomoc, přikázal jí ležet v posteli, kde jí následně několik dní hlídal. Po nějaké době, když z bytu pachatel odešel, zavolala si poškozená o pomoc svého známého, který po svém příjezdu na místo zjistil, že byt nebyl zamčený, tedy pachatel si byl jistý, že poškozená vzhledem ke svému stavu a strachu z bytu neodejde, avšak ani s podporou tohoto známého nebyla Šárka N. schopna z atelieru odejít a zavolání pomoci do atelieru opět stejně jako pomoc svého známého ze strachu odmítla. Ještě další týden ji násilník v bytě hlídal, než jí dovolil odejít. Lékařské ošetření poškozená vyhledala až po deseti dnech od napadení.

Zdeněk Z. jí následně telefonicky vyhrožoval zničením jejího majetku v atelieru a dalším bitím. Poškozená se k soužití se Zdeňkem Z. dostala tím způsobem, že se chtěla osamostatnit a odejít od manžela a proto provozovala prostituci, kdy Zdeněk Z. byl zpočátku jejím klientem a následně jí poskytoval ochranu a sám jí klienty dohazoval. Po vykonání sexuálních služeb mu však odevzdala všechny utržené prostředky, kdy partner jí pak polovinu vrátil a druhou si ponechal. Z této utržené poloviny pak poškozená ještě hradila pronájem atelieru a další výdaje. Následně pak již nechtěla za těchto nevýhodných podmínek prostituci provozovat,

tak jí pachatel vyhrožoval a následně i bil, věc vyvrcholila uvedeným incidentem, který měl za následek otřes mozku, pohmoždění hlavy, šíje a pohmoždění dalších částí těla.

Jmenovaný byl následně obviněn a obžalován pro trestné činy ublížení na zdraví dle ustanovení § 221 odst. 1 tr. zákona ve stadiu pokusu, vydírání dle ustanovení § 235 odst. 1 tr. zákona a trestný čin kuplířství dle § 204 tr. zákona..

6.2 Násilí v manželství:

Martin K. (56) v době od roku 2001 po narození dcery do roku 2005 v místě svého bydliště v Praze opakovaně verbálně a fyzicky napadal svoji manželku, poškozenou Šárku K. (28), kdy ji pravidelně hrubě slovně urážel a následně fyzicky napadal, přičemž jí kopal a tloukl do žeber, fackoval, páčil prsty atd., v uvedené době jí způsobil např. zranění zlomeniny hlaviček základních článků pravé ruky způsobené páčením, mnohé kontuze měkkých tkání s plošnými krevními výrony a další zranění, což nakonec vyvrcholilo odchodem poškozené Šárky K. z bytu spolu s jejich nezletilou dcerou (4roky).

Útokům byla tedy přítomna malá dcera manželů, přičemž z provedených důkazů vyplývá, že svědky jednání pachatele byly např. sestra poškozené a z doslechu i matka poškozené a to prakticky po celou dobu jednání pachatele, avšak poškozená odmítala jejich pomoc.

Shora popsaným jednáním naplnil pachatel skutkové podstaty trestných činů násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivce dle ustanovení § 197a tr. zákona, trestný čin týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě dle ustanovení § 215a odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zákona a trestný čin ublížení na zdraví dle ustanovení § 221 odst. 1 tr. zákona. Na základě tohoto pak byl pachatel odsouzen k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 2 let s podmíněčným odkladem na 4 roky.

6.3 Z medií:

Z poslední doby pak jako příklad poslouží případ relativně čerstvý, z dubna letošního roku, kdy na základě zásahu Policie ČR v Praze byla dvaasedesátiletá důchodkyně hospitalizována v nemocnici po té, co bylo zjištěno, že byla dlouhodobě bita a týrána. Seniorka žila ve dvoupokojovém bytě se svou vnučkou, jejím druhem a třemi dětmi. Z dosud zjištěných informací je zřejmé, že důchod poškozené byl hlavním příjmem celé rodiny, která byl pod přísnou kontrolou vnučky poškozené.

Právě pod jejím vlivem a vlivem jejího druha docházelo z jejich strany, ale často pravděpodobně i ze strany nezletilých dětí, k bití a týrání důchodkyně.

Jeden ze sousedů rodiny uvedl, že dlouhodobě se z bytu ozýval strašný křik a takové rány, že se v jeho bytě třásla podlaha.

Po zákroku policie byly děti převezeny do pražského Klokánku, kde jim byl současně umožněn styk s jejich biologickým otcem, kterému jejich matka dlouhodobě bránila. Despotická matka nejen týrala svou babičku, ale současně i své děti, které po dlouhou dobu nepouštěla z bytu, kde musely žít v téměř nelidských podmínkách a současně minimálně svého nejstaršího syna nutila, aby se k babičce choval stejně jako ona a její druh.

Na závěr jsem si připravil dva případy, které opravdu nutí k zamyšlení, zda následkům tohoto jednání bylo možno zabránit, případně jakým způsobem.

6.4 Dítě jako předmět útoku:

Na základě oznámení dětského lékaře bylo provedeno šetření, na základě kterého byl zjištěn následující pravděpodobný děj. Nejméně od 8.1. do 25.1. daného roku, kdy byl nezletilý Dominik S., v té době tři měsíc starý, hospitalizován ve specializovaném zdravotnickém zařízení, došlo ze strany jeho rodičů Marek S. (28) a Monika L. (22) přesně nezjištěným způsobem k fyzickému týrání jmenovaného a tím mu uvedení rodiče způsobili následující výčet zranění vyplývajících

ze znaleckého posudku vyhotoveného soudním znalcem, primářem MUDr. Jiřím K.: starší krevní výron v levé čelní spánkové krajině o velikosti 3x3 centimetry, starší drobné oděrky v pravé temenní krajině ve stadiu hojení, zlomenina dolní části levé pažní kosti staršího data ve stadiu hojení s linií lomu probíhající přes růstovou chrupavku stáří asi dvou až čtyř týdnů, zlomenina levé vřetení i loketní kosti staršího data ve stadiu hojení stáří asi tři až čtyři týdny, zlomenina levého lokte s posunem úlomků stáří asi jednoho týdne, zlomenina střední části pravé holenní kosti ve stadiu hojení stáří asi tři až čtyři týdny, tedy mnohočetné zlomeniny horních a dolních končetin, které lze hodnotit jako těžká poranění. Zlomeniny nebyly včas fixovány a tedy dítě muselo při každém pohybu pociťovat velkou bolest, Zranění hlavy vznikla malou až střední silou naproti tomu zranění končetin vznikla tupým násilím velké síly. Navíc levá pažní kost byla zlomena přes růstovou chrupavku, což může znamenat trvalé následky pro poškozeného ve zkrácení paže apod.

Zranění dle soudního znalce mohla být způsobena buď působením tupého násilí přímo do místa zlomeniny, nebo pádem dítěte, které by ovšem muselo padat velice často a na tvrdou podložku, což vzhledem k věku dítěte (3 měsíce) bylo vyloučeno. Zlomeniny dle znalce vznikaly postupně dle různého stupně jejich zhojení, přičemž v době vzniku zranění a asi po dobu následujících 14 dnů muselo dítě pociťovat velkou bolest, kterou projevovalo pláčem a obranou proti pohybu končetinami.

Ze strany znalce byla současně vyloučena možnost vrozené zvýšené lámavosti kostí u malého Dominika, přičemž toto bylo následně potvrzeno i ošetřující lékařkou z kojeneckého ústavu, kam byl Dominik umístěn.

Ani jeden z Dominikových rodičů týrání miminka nepřiznal, jeho zranění sváděli shodně na jeho pád z postýlky, které rošt matrace díky špatné montáži na jedné straně sjel, a dítě se zastavilo o dřevěné příčky postýlky. Tuto variantu však znalci po ohledání předmětné postýlky rovněž vyloučili.

Současně provedenými svědeckými výpověďmi bylo doloženo, že rodiče nechávali malého Dominika doma často samotného, kde plakal, dále že v posledních týdnech před jeho hospitalizací proplakal celé dny i noci, přičemž mu nebyla poskytnuta lékařská péče.

Oba obžalovaní rodiče byli odsouzeni za spáchání trestného činu týrání svěřené osoby dle ustanovení § 215 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákona ve spolupachatelství dle ustanovení § 9 odst. 2 tr. zákona a pro trestný či ublížení na zdraví dle ustanovení § 222 odst. 1 tr. zákona ve spolupachatelství dle ustanovení § 9 odst. 2 tr. zákona,

příčemž újma způsobená Dominikovi vzhledem k dlouhodobosti léčení, četnosti zranění, ponechání dítěte delší dobu bez lékařského ošetření a prodlužování tak jeho bolesti bylo možno způsobenou těžkou újmu na zdraví hodnotit i jako mučivé útrapy ve smyslu ustanovení § 89 odst. 7 písm. h) tr. zákona. Výše souhrnného trestu byla vyměřena oběma stejně a to v délce trvání čtyři a půl roku.

Jen pro úplnost uvádím, že dle zjištěných informací byl Dominik po přijetí do kojeneckého ústavu a následném provedení rehabilitací po ortopedické stránce v pořádku, žádnou další zlomeninu už neutrpěl a při vyšetření zapojoval souměrně obě horní i dolní končetiny, tedy by nemusel do budoucna trpět žádnými trvalými následky výchovného působení svých biologických rodičů.

A na samotný konec jsem vybral případ s relativně řádným průběhem ze strany orgánů činných v trestním řízení a orgánů správních, avšak s nejzávažnějším koncem:

6.5 Smrt na závěr:

V květnu 2008 oznámila prostřednictvím svého známého Policie ČR poškozená Tereza Ch. incident se znaky domácího násilí ze strany jejího manžela Radka Ch., se kterým žila ve společné domácnosti od roku 1998, resp. následně od roku 2003 jako manželé, kdy od doby narození jejich dcery v roce 2000 se pravidelně několikrát do roka opakoval incident, kdy ji manžel chytil za hlavu nebo pod krkem a odhodil ji. Nikdy ji nebil, sexuálně byl aktivní převážně manžel, ale styk si nevynucoval. Koncem května pak mezi manžely vypukla hádka z důvodu podání žádosti o rozvod ze strany poškozené, k čemuž manžel nechtěl přivolit. Následně na základě posledního incidentu a oznámení poškozené zahájila Policie ČR řízení a zároveň vydala rozhodnutí o vykázání násilníka Radka Ch. na dobu 10 dnů, kdy toto rozhodnutí mu předala místní součást téhož dne na místní služebně, následně za asistence policie si doma bere své osobní věci a odjel ke svým rodičům.

Následně po konzultaci v místním intervenčním centru, které představovala oblastní charita byl ze strany poškozené sepsán návrh na nařízení předběžného opatření

spočívajícího v prodloužení doby vykázaní manžela z bydliště, čemuž místně příslušný Okresní soud vyhověl a vykázaní o měsíc prodloužil, kdy toto rozhodnutí bylo Radkovi Ch. před uplynutím původní lhůty vykázaní doručeno. Z provedených šetření prvotně učiněných Policií ČR nevyplývalo, že by kdokoliv z blízkých příbuzných nebo známých poškozené byl svědkem konfliktu domácího násilí ze strany jejího manžela a ani ze zajištěné lékařské dokumentace nevyplývalo, že by poškozená byla v minulosti ošetřena pro zranění způsobená jinou osobou. Nicméně přesto na základě shromážděného spisového materiálu vydal samosoudce Okresního soudu trestní příkaz, kterým uznal Radka Ch. vinným z trestného činu týrání osoby žijící ve společně obývaném domě nebo bytě dle § 215 odst. 1 tr. zákona a odsoudil ho k trestu odnětí svobody v délce trvání 8 měsíců s podmíněným odkladem na zkušební dobu 2 let.

Tento trestní příkaz si Radek Ch. převzal 19.6. v podvečer, rozhodl se, že si s manželkou promluví o vzniklé situaci, ale nechtěl jí navštívit doma, protože by tím porušil daný zákaz. Proto se sebral a schoval se za stavením u stodoly, kde měla ráno jeho manželka otevřít slepicím. Zde si s ní chtěl promluvit, avšak ráno v půl sedmé, když poškozená skutečně vyšla slepicím otevřít, došlo mezi nimi k hádce, kdy v jejím důsledku Radek Ch. kapesním nožem opakovaně bodl svou bývalou ženu, nejprve do boku, břicha, pak do krku a do prsou. Posléze z místa utekl a pokusil se podřezat si zápěstí. Následně se pokusil o sebevraždu ještě vložením železné tyče na dráty elektrického vedení, ovšem rovněž neúspěšně.

Poškozená Tereza Ch. byla na místě mrtvá, její manžel, Radek Ch. byl obviněn, obžalován a odsouzen za spáchání trestného činu vraždy dle ustanovení § 219 odst. 1 tr. zákona na 10 let odnětí svobody ve věznici s ostrahou.

V průběhu vyšetřování vyšlo najevo, že došlo k ochladnutí citových vztahů mezi manžely, poškozená si našla milence ve svém zaměstnání, který byl ve věkové kategorii jejího otce, dokonce byl spolužákem ze ZŠ otce pachatele a následně chtěla rodinnou situaci řešit rozvodem na což však Radek Ch. nechtěl přistoupit. K jakým projevům psychického násilí či týrání mezi manžely mohlo docházet, se zjistit nepodařilo, ovšem fyzické domácí násilí ze strany pachatele zjištěno nebylo žádné, tedy do okamžiku toho tragického rána.

Závěr

V závěru své práce se pokusím zhodnotit a shrnout problematiku domácího násilí s ohledem na současné možnosti trestněprávního postihu tohoto jednání a míry ochrany obětí.

Domácí násilí je chování postihující často celý běh rodiny, vzájemné kombinace chování, tedy např. ekonomického týrání spojeného s fyzickým násilím a následným násilím sexuálním nejsou výjimkou. Následkem pak zpravidla bývá hlubší sociální izolace oběti, která nezářídka je provázena psychickým týráním, čímž je ještě prohlubována. Eskalace tohoto jednání a jeho opakování, které se odvíjí prakticky od totožného vzorce, tedy vzrůstání napětí s postupnou rostoucí intenzitou dílčích útoků, až po fázi samotného výbuchu násilí ve všech jeho možných formách.

Jedná se o problém komplexní, vztahující se na všechny projevy běžného každodenního života, nelze jej omezit pouze na přímé fyzické či psychické týrání pachatele vůči jeho oběti. Domácí násilí ve svých formách zasahuje i mimo tuto dvojici. Minimálním přesahem jsou pak děti, případně další osoby žijící ve společné domácnosti, avšak zejména na dětech se toto patologické jednání podepisuje nejvíce a to s ohledem na jejich psychosociální vývoj, který je do budoucna značně poznamenán. Záleží zejména na možnostech, které mají ať už přímé či nepřímé oběti týrání, když se rozhodnou svou situaci řešit. Vzhledem k formě a místu páchaní domácího násilí tedy za zavřenými dveřmi, v intimitě a izolaci domácnosti, totiž, pokud nedojde k fatálnímu zvratu situace, zpravidla okolí nemá tušení, že k takovému konání dochází a to i s ohledem na již uvedené jednání jak ze strany pachatele, tak i oběti, kteří se každý z jiného důvodu snaží toto utajit.

Zde pak v okamžiku zjištění páchaného násilí nastupují nepřímí účastníci, tedy represivní složky státní správy a podpůrné organizace, které se zásadní měrou podílí na zvyšování povědomí a informovanosti o samotné existenci a problematice domácího násilí. Nejefektivnější jsou zejména státním kampaně a kampaně vedené občanskými sdruženími. Právě rozšířením povědomí, postupů a oprávnění orgánů police a státní správy, tolerance společnosti k tomuto jednání klesá a tím se snižuje, byť postupně, zejména dopad tohoto jednání na jeho oběti.

Domácí násilí v České republice je, přes velký pokrok, který udělala odborná i laická veřejnost, problémem stále velmi závažným. Přes významné legislativní kroky, kterými byly přijaty novely trestního zákona č. 91/2004 vnášejícího novou skutkovou podstatu trestného činu týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě dle ustanovení § 215a trestního zákona a následná rekodifikace trestním zákoníkem s vymezením nových skutkových podstat resp. zachováním trestnosti skutku týrání osoby žijící ve společné domácnosti dle ustanovení § 199 trestního zákoníku, je jasným trestně právním krokem k represivnímu řešení otázky domácího násilí, který má však pouze již zmíněný preventivní účinek hrozbou uložení příslušné sankce.

Samozřejmě výhodou je možnost trestat pachatele takového jednání, tedy násilníka za všechny druhy týrání, přičemž současně nemusí být naplněny i všechny znaky skutkové podstaty jiného trestného činu, např. ublížení na zdraví dle ustanovení § 146 trestního zákoníku a další.

Problém trestněprávní ochrany oběti před domácím násilím, ale neleží v rovině posouzení věci či stanovení právní klasifikace jednání pachatele. Problematika ochrany oběti z hlediska trestního práva leží v pozdní reakci na toto jednání, neboť reakce na jednání pachatele přichází prakticky vždy až v okamžiku, kdy toto jednání dosahuje intenzity trestného činu.

Preventivní účinek trestních norem spočívá pouze v hrozbě sankcí vůči pachateli, který si však závažnost v kontextu s platnou trestněprávní úpravou svého jednání často ani neuvědomuje, což trestně právní ochranu oběti pak snižuje z preventivního hlediska prakticky na minimum.

Bez užití prevence je samotná represe nejen z hlediska trestního práva jako ochrana zejména budoucích potenciálních obětí nedostatečná. Samozřejmě však lze k preventivnímu působení na pachatele či potenciální násilníky užít již řešených případů, ovšem tyto je třeba citlivě vůči poškozeným zveřejňovat ovšem tak, aby projev celospolečenského nesouhlasu s tímto druhem zacházení a jednání s lidmi byl natolik hlasitý a zřejmý, že se dostane k uším co nejširšího záběru populace, která si tak vžije sociální nepřípustnost a nepřijatelnost týrání obecně a tohoto jeho specifického projevu zvláště.

Je tedy na nás všech, abychom výchovou a to jak ve vlastní rodině, tak i v pojetí sociálním, prosadili nulovou toleranci vůči těmto projevům násilí.

Resumé

Domácí násilí v partnerských vztazích je chování postihující často celý běh rodiny, které je provázeno vzrůstáním napětí s postupnou rostoucí intenzitou dílčích útoků, až po fázi samotného výbuchu násilí ve všech jeho možných formách a následným opakováním.

Práce je rozdělena do 6 částí, ze kterých první 4 a poslední postupně rozvíjejí problematiku domácího násilí v podrobnějších podkapitolách. V prvních čtyřech kapitolách seznamují s teoretickými poznatky a závěry získanými studiem podkladů. V další části pak s výsledky četnosti výskytu domácího násilí a uvedením několika konkrétních případů i demonstrováním možných následků.

První kapitola je zaměřena na podání základních informací o domácím násilí, o jeho projevech a formách, ve kterých ho lze nalézt. Současně popisuje jednotlivé průběhy tohoto chování.

Druhá kapitola se zabývá jednotlivými subjekty domácího násilí a to jak samotnými přímými aktéry tak i účastníky nepřímými. Současně se snaží objasnit příčiny chování přímých účastníků a vliv na toto chování na základě vnějších vlivů.

Třetí kapitola se pak soustředí na trestněprávní aspekt domácího násilí, konkrétně jsou zde uvedeny a specifikovány jednotlivé trestné činy, se kterými je možné se rámci řešení problematiky domácího násilí setkat, spolu se stručnou charakteristikou jejich skutkových podstat.

Ve čtvrté kapitole se zaměřují na legislativní úpravu domácího násilí jak s ohledem na ústavní a mezinárodně právní ochranu, jako i na ochranu trestněprávní.

Kapitola pátá pak shrnuje statistické výstupy a formuluje tak jakousi souhrnnou četnost výskytu tohoto patologického jednání v České republice.

Poslední šestá kapitola pak přináší průřez kazuistikou případů domácího násilí, se kterými jsem se setkal v rámci studia materiálů, sběru dat a tvorbě této práce. Tato kapitola pak dokresluje závažnost problematiky a nutnost jejího řešení.

Anotace

MIKŠOVSKÝ, P.: Domácí násilí v partnerských vztazích
bakalářská práce, Brno, UTB 2011

Domácí násilí je společenský problém, jehož konečné řešení neexistuje, protože se nejedná o ojedinělý konflikt, ale o životní styl pachatele.

Bakalářská práce je zaměřena výklad problematiky domácího násilí a souvisejících pojmů, na výskyt tohoto patologického jevu v České republice a související právní ustanovení aplikovaná v rámci jednotlivých případů.

Klíčová slova:

Domácí násilí, pachatel, oběť, příčiny, prevence, ochrana, legislativa, součinnost institucí, represe.

Annotation

MIKŠOVSKÝ, P.: Domestic violence in relationship
Bachelor thesis, Brno, UTB 2011

Domestic violence is a social problem, the final solution does not exist because it was not an isolated conflict, but a lifestyle offenders.

Work is aimed at exposition of the problem of domestic violence and related terms, focused on the occurrence of this pathological phenomenon in Czech republic and related legal provisions applicable in each case.

Keywords

Domestic violence, culprit, victim, causes, prevention, protection, legislation, assistance institutions, repression.

Seznam literatury:

- 1) Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
- 2) Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod
- 3) Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky
- 4) Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí
- 5) Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách
- 6) Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
- 7) Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)
- 8) Zákon č. 99/1963 Sb. občanský soudní řád
- 9) Zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony
- 10) NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. *Kriminologie*. Praha, ASPI Publishing s.r.o., 2004, ISBN 80-7357-026-2, 452 stran
- 11) ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník I. § 1až 139. Komentář*. Praha: C.H.Beck, 2009, ISBN 978-80-7400-109-3, 1303 stran
- 12) ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140až 421. Komentář*. Praha: C.H.Beck, 2010, ISBN 978-80-7400-178-9, 2011 stran
- 13) VOŇKOVÁ, J., SPOUSTOVÁ, I. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha, proFem 2008, ISBN 978-80-903626-7-3, 244 stran
- 14) MATOUŠEK, O. a kol. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha, Portál, 2005. ISBN 80-7367-002-X, 352 stran
- 15) CONWAYOVÁ, H., L. *Domácí násilí-Příručka pro současné i potenciální oběti*. Praha, Albatros nakladatelství 2007, ISBN 978-80-00-01550-7, 158 stran
- 16) HUŇKOVÁ, M., VOŇKOVÁ, J. *Domácí násilí v ČR z pohledu práva*, Stráž pod Ralskem, Justiční akademie ČR, 2004, str. 66
- 17) HRONOVÁ, M., VAVROŇOVÁ, M. *Vliv domácího násilí na zdraví žen - oběti násilí a jejich dětí, které jsou svědky násilí v rodině. Sociologická sonda klientek o.s. ROSA a jejich dětí za rok 2010*, Praha, Rosa, 2011
- 18) ČÍRTKOVÁ, L. *Vybrané výzkumy a teorie domácího násilí*, Praha, Policista 7/2002, MV ČR, 2002, příloha
- 19) ŠEBEK, M. *Dítě a psychické trauma*, Brno: Ami studio, Ami report č.2, 1995, str. 88
- 20) MÁTEL, A. *Deti – nepriame obeť domáceho násillia* Švrčinová, L., Hoferková, S., Papšo, P. *Problémy současné rodiny a náhradní rodinná péče: Sborník příspěvků z konference*. Brno, Tribun EU, 2009

Další prameny:

<http://www.help24.cz>

<http://www.bkb.cz>

<http://www.mvcr.cz>

<http://www.mpsv.cz>

<http://www.rosa-os.cz>

a další

Seznam příloh:

- 1) Doporučení Rady Evropy R(85)4 o násilí v rodině z 26.3.1985
- 2) The Minneapolis Domestic Violence Experiment By Lawrence W. Sherman and Richard A. Berk – Police foundation reports April 1984

Příloha č. 1

COUNCIL OF EUROPE COMMITTEE OF MINISTERS

RECOMMENDATION No. R (85) 4

OF THE COMMITTEE OF MINISTERS TO MEMBER STATES ON VIOLENCE IN THE FAMILY ¹

*(Adopted by the Committee of Ministers on 26 March 1985
at the 382nd meeting of the Ministers' Deputies)*

The Committee of Ministers, under the terms of Article 15.b of the Statute of the Council of Europe,

Considering that the family is the basic organisational unit of democratic societies ;

Considering that the defence of the family involves the protection of all its members against any form of violence, which all too often occurs among them ;

Considering that there is violence in any act or omission which prejudices the life, the physical or psychological integrity or the liberty of a person or which seriously harms the development of his or her personality ;

Considering that such violence affects in particular children on the one side and women on the other, though in differing ways ;

Considering that children are entitled to special protection by society against any form of discrimination or oppression and against any abuse of authority in the family and other institutions ;

Considering that the same is true of women insofar as they are subject to certain *de facto* inequalities which hamper the reporting of any violence of which they are victims ;

Having regard in this respect to its Resolution (78) 37 on the equality of spouses in civil law ;

Having regard also to its Recommendation No. R (79) 17 concerning the protection of children against ill-treatment ;

Having regard to the proceedings of the Council of Europe's 4th Criminological Colloquy, on the ill-treatment of children in the family ;

Having regard to Recommendation 561 (1969) of the Consultative Assembly of the Council of Europe, on the protection of minors against ill-treatment,

Recommends that the governments of member states :

I. With regard to the prevention of violence in the family :

1. alert public opinion to the extent, seriousness and specific characteristics of violence in the family with a view to obtaining its support for measures aimed at combating this phenomenon ;

1. When this recommendation was adopted, the Representative of the United Kingdom, in application of Article 10.2.c of the Rules of Procedure for the meetings of the Ministers' Deputies, reserved the right of her Government to comply or not with Article I.5 of the recommendation.

2. promote the dissemination among families of knowledge and information concerning social and family relations, early detection of potentially conflictual situations and the settlement of interpersonal and intra-family conflicts ;
3. provide appropriate professional training for all those responsible for intervening in cases of violence in the family, particularly those who, because of their functions, are in a position to detect such cases or deal with the victims thereof ;
4. arrange for and encourage the setting up, and support the work, of agencies, associations or foundations whose aim is to help and assist the victims of violent family situations, with due respect for the privacy of others ;
5. set up administrative departments or multidisciplinary boards with the task of looking after victims of violence in the family and with powers to deal with such cases.

Their powers might include the following :

- to receive reports of acts of violence in the family ;
  - to arrange for medical examinations at the victim's request ;
  - to help, care for and advise the various parties involved in cases of violence in the family and to that end to carry out social inquiries ;
  - to pass on, either to the family and children's courts or to the prosecuting authorities, information which the department or board deems should be submitted to one or another of those authorities ;
6. impose strict rules on these departments or boards concerning the divulging of information to which they have access in the exercise of their powers ;

II. With regard to the reporting of acts of violence in the family :

7. circulate specific information on the advisability and feasibility for persons who become aware of cases of violence in the family of reporting them to the competent bodies, particularly those mentioned in paragraphs 4 and 5 above, or of directly intervening to assist the person in danger ;
8. consider the possibility of removing the obligation of secrecy from the members of certain professions so as to enable them to disclose to the bodies mentioned in paragraph 5 above any information concerning cases of violence in the family ;

III. With regard to state intervention following acts of violence in the family :

9. take steps to ensure that, in cases of violence in the family, the appropriate measures can be quickly taken, even if only provisionally, to protect the victim and prevent similar incidents from occurring ;
10. take measures to ensure that, in any case resulting from a conflict between a couple, measures are available for the purpose of protecting the children against any violence to which the conflict exposes them and which may seriously harm the development of their personality ;
11. take measures to ensure that the victim's interests are not prejudiced by interference between civil, administrative and criminal measures, it being understood that criminal measures should be taken only as a last resort ;
12. review their legislation on the power to punish children in order to limit or indeed prohibit corporal punishment, even if violation of such a prohibition does not necessarily entail a criminal penalty ;
13. study the possibility of entrusting cases of violence in the family only to specialist members of prosecuting or investigating authorities or of trial courts ;
14. take steps to ensure that, as a general rule, a psycho-social inquiry is carried out into such cases and that, particularly on the basis of the findings of the inquiry and in accordance with criteria that take account of the interests of the victim as well as the children of the family, the prosecuting authority or the court is able to propose or take measures other than criminal ones, especially when the suspect or accused agrees to submit to the supervision of the competent social, medico-social or probation authorities ;

15. do not institute proceedings in cases of violence in the family unless the victim so requests or the public interest so requires ;

16. take measures to ensure protection against any external pressures on members of the family giving evidence in cases of violence in the family. In particular, minors should be assisted by appropriate counsel. Moreover, the weight of such evidence should not be diminished by rules relating to the oath ;

17. consider the advisability of adopting specific incriminations for offences committed within the family.

Příloha č. 2

POLICE FOUNDATION REPORTS

April 1984

The Minneapolis Domestic Violence Experiment

By Lawrence W. Sherman and Richard A. Berk

Under a grant from the National Institute of Justice, the Minneapolis Police Department and the Police Foundation conducted an experiment from early 1981 to mid-1982 testing police responses to domestic violence. A technical report of the experiment can be found in the April 1984 issue of the *American Sociological Review*. This report summarizes the results and implications of the experiment. It also shows how the experiment was designed and conducted so the reader may understand and judge the findings.

Findings in Brief

The Minneapolis domestic violence experiment was the first scientifically controlled test of the effects of arrest for any crime. It found that arrest was the most effective of three standard methods police use to reduce domestic violence. The other police methods—attempting to counsel both parties or sending assailants away from home for several hours—were found to be considerably less effective in deterring future violence in the cases examined. These were not life-threatening cases, but rather the minor assaults which make up the bulk of police calls to domestic violence.

The findings, standing alone as the result of one experiment, do not necessarily imply that all suspected assailants in domestic violence incidents should be arrested. Other experiments in other settings are needed to learn more. But the preponderance of evidence in the Minneapolis study strongly suggests that the police should use arrest in most domestic violence cases.

Why the Experiment Was Conducted

The purpose of the experiment was to address an intense debate about how police should respond to misdemeanors, cases of domestic violence. At least three viewpoints can be identified in this debate:

1. The traditional police approach of doing as little as possible, on the premise that offenders will not be punished by the courts even if they are arrested, and that the problems are basically not solvable.

2. The clinical psychologists' recommendations that police actively mediate or arbitrate disputes underlying the violence, restoring peace but not making any arrests.

3. The approach recommended by many women's groups and the Police Executive Research Forum (Loving, 1980) of treating the violence as a criminal offense subject to arrest.

If the purpose of police responses to domestic violence calls is to reduce the likelihood of that violence recurring, the question is which of these approaches is more effective than the others?

Policing Domestic Assaults

Police have been typically reluctant to make arrests for domestic violence (Berk and Loseke, 1981), as well as for a wide range of other kinds of offenses, unless a victim demands an arrest, a suspect insults an officer, or other factors are present (Sherman, 1980). Parnas' (1972) observations of the Chicago police found four categories of police action in these situations: negotiating or otherwise "talking out" the dispute; threatening the disputants and then leaving; asking one of the parties to leave the premises, or, very rarely, making an arrest.

Similar patterns are found in many other cities. Surveys of battered women who tried to have their domestic assailants arrested report that arrest occurred in only ten percent (Roy, 1977:35) or three percent (see Langley and Levy, 1977:219) of the cases. Surveys of police agencies in Illinois (Illinois Law Enforcement Commission, 1978) and New York (Office of the Minority Leader, 1978) found explicit policies against arrest in the majority of the agencies

surveyed. Despite the fact that violence is reported to be present in one-third (Bard and Zacker, 1974) to two-thirds (Black, 1980) of all domestic disturbances police respond to, police department data show arrests in only five percent of those disturbances in Oakland (Hart, n.d., cited in Meyer and Lorimer, 1977:21), six percent of those disturbances in a Colorado city (Patrick, Ellis, and Hoffmeister, n.d., cited in Meyer and Lorimer, 1977:21), and six percent in Los Angeles County (Emerson, 1979).

The best available evidence on the frequency of arrest is the observations from the Black and Reiss study of Boston, Washington, and Chicago police in 1966 (Black, 1980:182). Police responding to disputes in those cities made arrests in 27 percent of violent felonies and 17 percent of the violent misdemeanors. Among married couples (Black, 1980:158), they made arrests in 26 percent of the cases, but tried to remove one of the parties in 38 percent of the cases.

The apparent preference of many police for separating the parties rather than arresting the offender has been attacked from two directions over the past 15 years. The original critique came from clinical psychologists who agreed that police should rarely make arrests (Potter, 1978:46; Fagin, 1978:123-124) in domestic assault cases and argued that police should mediate the disputes responsible for the violence. A highly publicized demonstration project teaching police special counseling skills for family crisis intervention (Bard, 1970) failed to show a reduction in violence, but was interpreted as a success nonetheless. By 1977, a national survey of police agencies with 100 or more

officers found that over 70 percent reported a family crisis intervention training program in operation. Although it is not clear whether these programs reduced separation and increased mediation, a decline in arrests was noted for some (Wylie, et al., 1976). Indeed, many sought explicitly to *reduce* the number of arrests (University of Rochester, 1974; Ketterman and Kravitz, 1978).

By the mid-1970s, police practices were criticized from the opposite direction by feminist groups. Just as psychologists succeeded in having many police agencies respond to domestic violence as "half social work and half police work," feminists began to argue that police put "too much emphasis on the social work aspect and not enough on the criminal" (Langley and Levy, 1977:218). Widely publicized lawsuits in New York and Oakland sought to compel police to make arrests in every case of domestic assault, and state legislatures were lobbied successfully to reduce the evidentiary requirements needed for police to make arrests for misdemeanor domestic assaults. Some legislatures are now considering statutes requiring police to make arrests in these cases.

The feminist critique was bolstered by a study (Police Foundation, 1976) showing that for 85 percent of a sample of spouse killings, police had intervened at least once in the preceding two years. For 54 percent of those homicides, police had intervened five or more times. But it was impossible to determine from the data whether making more or fewer arrests would have reduced the homicide rate.

How the Experiment Was Designed

In order to find which police approach was most effective in deterring future domestic violence, the Police Foundation and the Minneapolis Police Department agreed to conduct a classic experiment.

A classic experiment is a research design that allows scientists to discover the effects of one thing on another by holding constant all other possible causes of those effects. The design of the experiment called for a lottery selection, which ensured that there would be no difference among the three groups of suspects receiving the different police responses (Cook and Campbell, 1979). The lottery determined which of the three responses police officers would use on each suspect in a domestic assault case. According to the lottery, a suspect would be arrested, or sent from the scene of the assault for eight hours, or given some form of advice, which could include mediation at an officer's discretion. In the language of the experiment, these responses were called the arrest, send, and advise treatments. The design called for a six-month follow-up period to measure the frequency and seriousness of any future domestic violence in all cases in which the police intervened.

The design applied only to simple (misdemeanor) domestic assaults, where both the suspect and the victim were present when the police arrived. Thus, the experiment included only those cases in which police were empowered, but not required, to make arrests under a recently liberalized Minnesota state law.

The police officer must have probable cause to believe that a cohabitant or spouse has assaulted the victim within the past four hours. Police need not have witnessed the assault. Cases of life-threatening or severe injury, usually labeled as a felony (aggravated assault), were excluded from the design.

The design called for each officer to carry a pad of report forms, color coded for the three different police responses. Each time the officers encountered a situation that fit the experiment's criteria, they were to take whatever action was indicated by the report form on the top of the pad. The forms were numbered and arranged for each officer in an order determined by the lottery. The consistency of the lottery assignment was to be monitored by research staff observers riding on patrol for a sample of evenings.

After a police action was taken at the scene of a domestic violence incident, the officer was to fill out a brief report and give it to the research staff for follow-up. As a further check on the lottery process, the staff logged in the reports in the order in which they were received and made sure that the sequence corresponded to the original assignment of responses.

Anticipating something of the background of victims in the experiment, a predominantly minority, female research staff was employed to contact the victims for a detailed, face-to-face interview, to be followed by telephone follow-up interviews every two weeks for 24 weeks. The interviews were designed primarily to measure the frequency and seriousness of victimizations caused by a

suspect after police intervention. The research staff also collected criminal justice reports that mentioned suspect's names during the six-month follow-up period.

Conduct of the Experiment

As is common in field experiments, the actual research process in Minneapolis suffered some slippage from the original plan. This section recounts the difficulties encountered in conducting the experiment. None of these difficulties, however, proved finally detrimental to the experiment's validity.

In order to gather data as quickly as possible, the experiment was originally located in two of Minneapolis' four precincts, those with the highest density of domestic violence crime reports and arrests. The 34 officers assigned to those areas were invited to a three-day planning meeting and asked to participate in the study for one year. All but one agreed. The conference also produced a draft order for Chief Anthony Bouza's signature specifying the rules of the experiment. These rules created several new situations to be excluded from the experiment, including whether a suspect attempted to assault police officers, a victim persistently demanded an arrest, or both parties were injured. These additional exceptions allowed for the possibility that the lottery process would be violated more for the separation and mediation treatments than for the arrest treatment. However, a statistical analysis showed that these changes posed no threat to the

validity of the experiment's findings.

The experiment began on March 17, 1981. The expectation was that it would take about one year to produce about 300 cases. In fact, the experiment ran until August 1, 1982, and produced 314 case reports. The officers agreed to meet monthly with Lawrence W. Sherman, the project director, and Nancy Wester, the project manager. By the third or fourth month, two facts became clear: Only about 15 to 20 officers either were coming to meetings or turning in cases and the rate at which the cases were turned in would make it difficult to complete the project in one year. By November, it was decided to recruit more officers in order to obtain cases more rapidly. Eighteen additional officers joined the project. But like the original group, most of these officers turned in only one or two cases. Indeed, three of the original officers produced almost 28 percent of the cases, in part because they worked a particularly violent beat and in part because they had a greater commitment to the study. A statistical analysis showed that the effects of police actions did not vary according to which officer was involved. Since the lottery was by officer, this condition created no validity problem for the cases in the study.

There is little doubt that many of the officers occasionally failed to follow fully the experimental design. Some of the failures were due to forgetfulness, such as leaving report pads at home or at the police station. Other failures derived from misunderstanding about whether the experiment applied in certain situations; application of experimental rules

under complex circumstances was sometimes confusing. Finally, there were occasional situations that were simply not covered by experimental rules.

Whether any officer intentionally subverted the design is unclear. The plan to monitor the lottery process with ride-along observers broke down because of the unexpectedly low frequency of cases meeting the experimental criteria. Observers had to ride for many weeks before they observed an officer apply one of the treatments. An attempt was made to solve this problem with "chase alongs," in which observers rode in their own car with a portable police radio and drove to the scene of any domestic call dispatched to any officer in the precinct. Even this method failed.

Thus, the possibility existed that police officers, anticipating from the dispatch call a particular kind of incident and finding the upcoming experimental treatment inappropriate, may have occasionally decided to ignore the experiment. In effect, they may have chosen to exclude certain cases in violation of the experimental design. Such action would have biased the selection of the experiment's sample of cases, but there is little reason to believe it actually happened. On the other hand, had they, for example, not felt like filling out extra forms on a given day, this would not affect the validity of the experiment's results.

Table One shows the degree to which the three treatments were delivered as designed. Ninety-nine percent of the suspects targeted for arrest actually were arrested; 78 percent of those scheduled to receive advice did;

and 73 percent of those to be sent out of the residence for eight hours actually were sent. One explanation for this pattern, consistent with experimental guidelines, is that mediating and sending were more difficult ways for police to control a situation. There was a greater likelihood that officers might have to resort to arrest as a fallback position. When the assigned treatment is arrest, there is no need for a fallback position. For example, some offenders may have refused to comply with an order to leave the premises.

This pattern could have biased estimates of the relative effectiveness of arrest by removing uncooperative and difficult offenders from mediation

guys" relative to the other treatments.

Fortunately, a statistical analysis of this process shows that the delivered treatments conformed very closely to the experimental design, with no problems of bias.

Things went less well with interviews of victims; only 205 (of 330, counting the few repeat victims twice) could be located and initial interviews obtained, a 62 percent completion rate. Many of the victims simply could not be found, either for the initial interview or for follow-ups. They had left town, moved somewhere else, or refused to answer the phone or doorbell. The research staff made up to 20 attempts to contact these victims and often

Table One
Designed and Delivered Police Treatments in Domestic Assault Cases

Designed Treatment	Delivered Treatment			Total
	Arrest	Advise	Separate	
ARREST	98.9% N=91	0.0% N=0	1.1% N=1	29.3% N=92
ADVISE	17.6% N=19	77.8% N=84	4.6% N=5	34.4% N=108
SEPARATE	22.8% N=26	4.4% N=5	72.8% N=83	36.3% N=114
TOTAL	43.3% N=136	28.3% N=89	28.3% N=89	100% N=314

and separation treatments. Any deterrent effect of arrest could be underestimated and, in the extreme, arrest could be shown to increase the chance of repeat violence. In effect, the arrest group would have too many "bad

employed investigative techniques (asking friends and neighbors) to find them. Sometimes these methods worked, only to have the victim give an outright refusal, or break one or more appointments to

meet the interviewer at a "safe" location for the interview.

The response rate to the biweekly follow-up interviews was even lower than for the initial interview, as response rates have been in much research on women crime victims. After the first interview, for which the victims were paid \$20, there was a gradual falloff in completed interviews with each successive wave; only 161 victims provided all 12 follow-up interviews over the six months, a completion rate of 49 percent. Whether paying for the follow-up interviews would have improved the response rate is unclear; it would have added over \$40,000 to the cost of the research. When the telephone interviews yielded few reports of violence, every fourth interview was conducted in person.

Fortunately, there is absolutely no evidence that the experimental treatment assigned to the offender affected the victims' decision to grant initial interviews. Statistical tests showed there was no difference in victims' willingness to give interviews according to what police did, race of victim, or race of offender.

In sum, despite the practical difficulties of controlling an experiment and interviewing crime victims in an emotionally charged and violent social context, the experiment succeeded in producing a promising sample of 314 cases with complete official outcome measures and an apparently unbiased sample of responses from the victims in those cases.

Results

The 205 completed initial interviews provide some sense of who the subjects involved in domestic violence are, although the data may not properly represent the characteristics of the full sample of 314. They show the now familiar pattern that domestic violence cases coming to police attention disproportionately involve unmarried couples with lower than average education levels, who are disproportionately minority and mixed race (black male, white female) and who are very likely to have had prior violent incidents with police intervention. The 60 percent unemployment rate for the experiment's suspects is strikingly high in a community with only about five percent of the workforce unemployed. The 59 percent prior arrest rate is also strikingly high, suggesting (with the 80 percent prior domestic assault rate) that the suspects generally are experienced law-breakers who are accustomed to police interventions. But with the exception of the heavy representation of Native-Americans due to Minneapolis' proximity to many Indian reservations, the characteristics in Table Two are probably close to those of domestic violence cases coming to police attention in other large U.S. cities.

Table Two
Victim and Suspect
Characteristics: Initial
Interview Data and Police
Sheets

A. Unemployment		
Victims		61%
Suspects		60%
B. Relationship of Suspect to Victim		
Divorced or separated husband		3%
Unmarried male lover		45%
Current husband		35%
Wife or girlfriend		2%
Son, brother, roommate, Other		15%
C. Prior Assaults and Police Involvement		
Victims assaulted by suspect, last 6 months		80%
Police intervention in domestic dispute, last six months		60%
Couple in counseling program		27%
D. Prior Arrests of Male Suspects		
Ever arrested for any offense		59%
Ever arrested for crime against person		31%
Ever arrested on domestic violence statute		5%
Ever arrested on an alcohol offense		29%
E. Mean Age		
Victims		30 years
Suspects		32 years
F. Education		
	Victim	Suspect
<high school	43%	42%
high school only	33%	36%
>high school	24%	22%
G. Race		
	Victim	Suspect
White	57%	45%
Black	23%	36%
Native-American	18%	16%
Other	2%	3%
N=205 (Those cases for which initial interviews were obtained)		

Two kinds of measures of repeat violence were used in the experiment. One was a police record of an offender repeating domestic violence during the six-month follow-up period, either through an offense or an arrest report written by any officer in the department or through a subsequent report to the project research staff of an intervention by officers participating in the experiment. A second kind of measure came from the interviews in which victims were asked if there had been a repeat incident with the same suspect, broadly defined to include an actual assault, threatened assault, or property damage.

The technical details of the analysis are reported in the April 1984 *American Sociological Review*. The bar graphs in Figures 1, 2, and 3 approximate equations presented in that article, which made statistical adjustments for such problems as the falloff in victim cooperation with the interviews. Figure 1 shows the results taken from the police records on subsequent violence. The arrest treatment is clearly an improvement over sending the suspect away, which produced two and a half times as many repeat incidents as arrest. The advise treatment was statistically not distinguishable from the other two police actions.

Figure 1. Percentage of Repeat Violence Over Six Months for Each Police Action
Official Records: N = 314

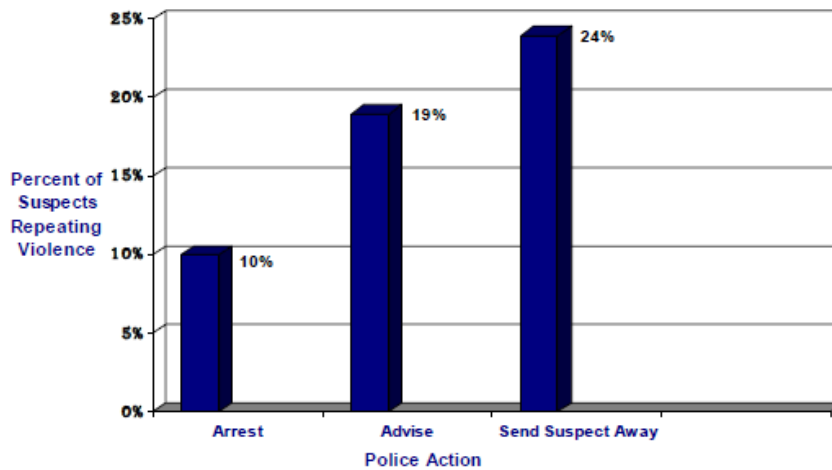

Figure 2 shows a somewhat different picture. According to the victims' reports of repeat violence, arrest is still the most effective police action. But the advise category, not sending the suspect away, produced the worst results, with almost twice as much violence as arrest. Sending the suspect away produced results that were not statistically distinguishable from the results of the other two actions. It is not clear why the order of the three levels of repeat violence is different for these two ways of measuring the violence. But it is clear that arrest works best by either measure.

Additional statistical analysis showed that these findings were basically the same for all categories of suspects. Regardless of the race, employment status, educational level, criminal history of the suspect, or how long the suspect was in jail when arrested, arrest still had the strongest violence reduction effect. There was one factor, however, that seemed to govern the effectiveness of arrest: whether the police showed interest in the victim's side of the story.

Figure 3 shows what happens to the effect of arrest on repeat violence incidents when the police do or do not take the time to listen to the victim, at least as the victim perceives it. If the police do listen, that reduces the occurrence of repeat violence even more. But if the victims think the police did not take the time to listen, then the level of victim-reported violence is much higher. One interpretation of this finding is that by listening to the victim, the police "empower" her with their strength, letting the suspect know that she can influence their behavior. If police

ignore the victim, the suspect may think he was arrested for arbitrary reasons unrelated to the victim and be less deterred from future violence.

Figure 2. Percentage of Repeat Violence Over Six Months for Each Police Action
Victim Interviews: N = 161

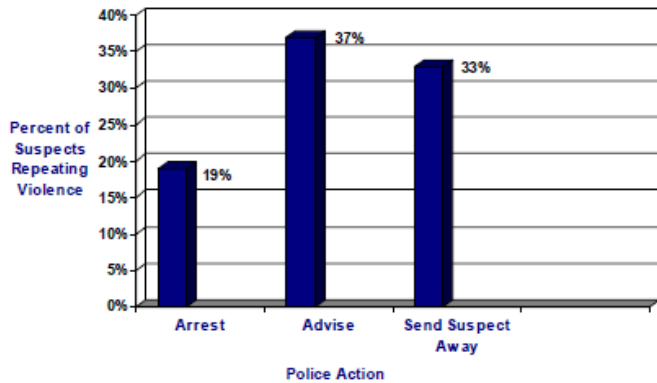
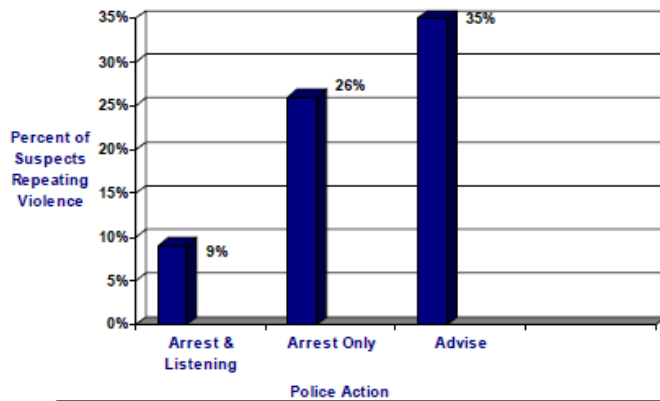

Figure 3. Percentage of Repeat Violence Over Six Months for Each Police Action and Listening to Victim*
Victim Interviews: N = 194

*All bars are approximate, and are drawn from a multivariate model that includes the effects of the prior number of arrests for crimes against persons.

Conclusions and Policy Implications

It may be premature to conclude that arrest is always the best way for police to handle domestic violence, or that all suspects in such situations should be arrested. A number of factors suggest a cautious interpretation of the findings:

Sample Size. Because of the relatively small numbers of suspects in each subcategory (age, race, employment status, criminal history, etc.), it is possible that this experiment failed to discover that for some kinds of people, arrest may only make matters worse. Until subsequent research addresses that issue more thoroughly, it would be premature for state legislatures to pass laws requiring arrests in *all* misdemeanor domestic assaults.

Jail Time. Minneapolis may be unusual in keeping most suspects arrested for domestic assault in jail overnight. It is possible that arrest would not have as great a deterrent effect in other cities where suspects may be able to return home within an hour or so of arrest. On the other hand, Minneapolis seems to have the typical court response to domestic violence: only three out of 136 of the arrested suspects ever received a formal sanction from a judge.

Location. Minneapolis is unusual in other respects: a large Native-American population, a very low rate of violence, severe winters, and low unemployment rate. The cultural context of other cities may produce different effects of police actions in domestic violence cases.

Interviewer Effect. Strictly speaking, this experiment showed the effects of three police responses *plus* an intensive effort by middle class women to talk to victims over a six-month follow-up. It is possible that the interviewers created a "surveillance" effect that deterred suspects. Whether the same effects would be found without the interviews is still an open question.

A replication of the experiment in a different city is necessary to address these questions. But police officers cannot wait for further research to decide how to handle the domestic violence they face each day. They must use the best information available. This experiment provides the only scientifically controlled comparison of different methods of reducing repeat violence. And on the basis of this study alone, police should probably employ arrest in most cases of minor domestic violence.

Legislative Implications The findings clearly support the 1978 statutory reform in Minnesota that made the experiment possible. In many states the police are not able to make an arrest in domestic violence cases without the signed complaint of a victim. In at least one state (Maryland), police cannot make an arrest without a warrant issued by a magistrate. This experiment shows the vital importance of state legislatures empowering police to make probable cause arrests in cases of domestic simple assault.

Impact of the Experiment. As a result of the experiment's findings, the Minneapolis Police Department changed its policy on domestic assault in early March of 1984. The policy did not make

arrest 100 percent mandatory. But it did require officers to file a written report explaining why they failed to make an arrest when it was legally possible to do so. The policy was explained to all patrol officers in a roll call videotape. The initial impact of the policy was to double the number of domestic assault arrests, from 13 the weekend before the policy took effect to 28 the first weekend after. On one day in mid-March there were 42 people in the Minneapolis jail on spouse assault charges, a record as far as local officials could remember.

The experiment apparently has done more than contributed to knowledge. It also has helped to change police behavior in Minneapolis, and possibly in other cities as well. If the findings are truly generalizable, the experiment will help ultimately to reduce one of the most common forms of violent crime.

Authors

Lawrence W. Sherman is vice president for research for the Police Foundation and associate professor of criminology at the University of Maryland.

Richard A. Berk is professor of sociology at the University of California at Santa Barbara and director of the Social Process Research Institute.

The Minneapolis domestic violence experiment was conducted under Grant 80-IJ-CX-0042 from the Office of Research and Evaluation Methods, Crime Control Theory in Policing Program, National Institute of Justice, U.S. Department of Justice. Points of view or opinions stated in this report do not necessarily represent the official position of the U.S. Department of Justice, the Minneapolis Police Department, or the Police Foundation.

References

- Bard, Morton. 1970. "Training Police as Specialists in Family Crisis Intervention." U.S. Department of Justice.
- Bard, Morton and Joseph Zacker. 1974. "Assaultiveness and Alcohol Use in Family Disputes - Police Perceptions." *Criminology* 12:281-292.
- Berk, Sarah Fenstermaker and Donileen R. Loseke. 1981. "Handling Family Violence: Situational Determinants of Police Arrest in Domestic Disturbances." *Law and Society Review* 15:315-346.
- Black, Donald. 1980. *The Manners and Customs of the Police*. New York: Academic Press.
- Cook, Thomas D. and Donald T. Campbell. 1979. *Quasi-Experimentation: Design and Analysis Issues for Field Settings*. Chicago: Rand McNally.
- Emerson, Charles D. 1979. "Family Violence: A Study by the Los Angeles County Sheriff's Department." *Police Chief* (June): 48-50.
- Fagin, James A. 1978. "The Effects of Police Interpersonal Communications Skills on Conflict Resolution." Ph.D. Dissertation, Southern Illinois University. Ann Arbor: University Microfilms.
- Illinois Law Enforcement Commission. 1978. "Report on Technical Assistance Project - Domestic Violence Survey." (Abstract). Washington, D.C.: National Criminal Justice Reference Service.
- Ketterman, Thomas and Marjorie Kravitz. 1978. *Police Crisis Intervention: A Selected Bibliography*. Washington, D.C.: National Criminal Justice Reference Service.
- Langley, Richard and Roger C. Levy. 1977. *Wife Beating: The Silent Crisis*. New York: E.P. Dutton.
- Loving, Nancy. 1980. *Responding to Spouse Abuse and Wife Beating: A Guide for Police*. Washington, D.C.: Police Executive Research Forum.
- Meyer, Jeanie Keeny and T.D. Lorimer. 1977. *Police Intervention Data and Domestic Violence: Exploratory Development and Validation of Prediction Models*. Report prepared under grant #R01MH27918 from National Institute of Mental Health. Kansas City, MO., Police Department.
- Office of the Minority Leader, State of New York. 1978. *Battered Women: Part 1* (Abstract). Washington, D.C.: National Criminal Justice Reference Service.
- Parnas, Raymond I. 1972. "The Police Response to the Domestic Disturbance." pp.206-236 in:
- L. Radzinowics and M.E. Wolfgang, eds., *The Criminal in the Arms of the Law*. New York: Basic Books.
- Police Foundation. 1976. *Domestic Violence and the Police: Studies in Detroit and Kansas City*. Washington, D.C.: The Police Foundation.
- Potter, Jane. 1978. "The Police and the Battered Wife: The Search for Understanding." *Police Magazine* 1:40-50.
- Roy, M. (ed.). 1977. *Battered Women*. New York: Van Nostrand Reinhold Co.
- Sherman, Lawrence W. 1980. "Causes of Police Behavior: The Current State of Quantitative Research." *Journal of Research in Crime and Delinquency*. 17:69-100.
- University of Rochester. 1974. "FACIT - Family Conflict Intervention Team Experiment - Experimental Action Program." (Abstract). Washington, D.C.: National Criminal Justice Reference Service.
- Wylie, P.B., L.F. Basinger, C.L. Heinecke, and J.A. Reuckert. 1976. "Approach to Evaluating a Police Program of Family Crisis Interventions in Six Demonstration Cities - Final Report." (Abstract). Washington, D.C.: National Criminal Justice Reference Service.

When I was a young police officer in Oakland, California, nothing perplexed or concerned me more than dealing with domestic assault cases, the staple and bane of every patrol officer's work life. I sensed that my colleagues and I were not doing enough to deter future violence. We had little guarantee that when we left the scene of a violent domestic assault, it would not recur. But, frankly, like other police officers, we did not know what we could do to prevent new eruptions of violence in domestic settings.

I believe the nation's almost half million police officers are tired of responding with the same old non-effective prescriptions to the plight of the battered victims who get caught up in domestic fights. So when I was appointed director of the National Institute of Justice, I was determined to help find the answer to what the police could do to deter domestic violence. The job of NIJ is to get practical answers to important, policy relevant problems such as this one.

The answer, as this report documents, appears to be that the police should use arrests quite frequently in typical domestic violence cases if they want to reduce assaults. More research, of course, is needed before we can say that only arrest should be used in cases of domestic assault. But the Minneapolis research is very useful in guiding our way.

How the research was obtained is a landmark in policing about which readers should know. For the first time in the history of police research, a police department permitted experimentation with officers' responses to a situation involving a specific offense. As this report notes, to permit the experiment to happen, the responses were determined through a lottery method. In that way, the three typical police responses to domestic violence calls received a fair test. The Minneapolis Police Department deserves immense credit for being the laboratory in which we could gain, in the most effective way possible, important new information about a common, serious police problem.

James K. Stewart
Director, National Institute of Justice

No call for service is more familiar, challenging, and personally disheartening to a police officer than the summons to a domestic assault. Once again, two people living together are engaged in physical violence; once again, there are bruises, blood, and, perhaps, broken bones; once again, there has been an assault, and the officer fears that worse might occur. Often, terrified children witness the battle and pick up an early lesson that violence is somehow an appropriate way of dealing with problems and frustrations.

What does the officer do?

The common police tradition has been to do little. Physical violence within the home was thought to be exempt from the same laws which keep acquaintances or strangers from assaulting each other on the streets. The battered partner in the typical domestic fight was unlikely to sign a complaint, the officer learned from experience. The problems which caused the violence were probably chronic and unsolvable. So the officer restores a semblance of order, warns the assailant to behave, perhaps sends him out of the home, and goes on to the next call.

However, an increasing public awareness of the toll of domestic violence—of its injury to women, as a harbinger of possible homicide, and for its damaging psychological effects on children—has called into question the traditional police response of doing little or nothing when they intervene. But on what could the police rely if they sought to change their response to domestic violence? Hunch, supposition, tradition had been their guides and they seemed insufficient.

So the Police Foundation, through scientific inquiry, sought to supplant tradition with fact in resolving the question: How can the police deter future domestic violence?

The answer to the question and how it was obtained are in this report which I urge the police, policy makers, government officers, and concerned citizens to read and consider. Domestic violence, along with child abuse, is the quiet criminal plague of American life and must be curbed. I believe the Minneapolis experiment makes substantial progress in suggesting how the police can deter such violence.

Patrick V. Murphy
President, Police Foundation

Police handling of chronic, thorny problems such as domestic violence cases usually has been characterized by seat-of-the-pants adoption of remedies thought to work. But little lay behind such cures except an untested belief in their efficacy. Domestic violence provided a fine example of the way police approached difficult problems. Clearly productive answers based on hard evidence were needed.

The Minneapolis domestic violence experiment not only provides new insights into the spouse assault problem and its solutions, but it highlights the general need for analysis, experimentation, and evaluation in law enforcement.

A number of factors traditionally have worked against a belief that arrest works best in both gaining leverage over assailants and deterring future violence. These factors included the absence of legislation that would enable officers to make arrests in misdemeanor assault cases that did not occur in their presence; the male dominated psychology of a police world that did not relish interference in a "man's castle" and affairs; and the notable reluctance of cowed women to come forward or, having found the courage, to see the process of arrest and prosecution through.

The domestic violence experiment, by demonstrating the efficacy of an arrest policy, influenced the Minneapolis legislature to make necessary changes; reshaped the policies of the Minneapolis Police Department to force more arrests; and reinforced the feminist thrust calling for stricter adherence to an arrest policy in domestic violence cases.

All of this combined to change dramatically the way Minneapolis Police Department looks at, and responds to, domestic violence cases. The policy will be to arrest. The law enables us to do so and women, the usual victims, are being persuaded to come forward.

We believe an important step has been taken and that this step will influence police handling of domestic violence cases nationally. This experiment, in which the National Institute of Justice, the Police Foundation, and the Minneapolis Police Department participated, has, we think, blazed a new trail for law enforcement's progress.

Anthony V. Bouza
Chief of Police, Minneapolis Police Department

Acknowledgments

The success of the Minneapolis domestic violence experiment depended on the dedication and hard work of both the project staff and many police officers.

The project staff:

Nancy Wester, Project Manager
Amy Curtis
Kay Gamble
Gayle Gubman
Donileen Loseke
Debra Morrow
Phyllis Newton
David Rauma
Roy Roberts

Minneapolis police officers taking part in the experiment:

Edward Belmore	Carmelo Morcillio
Dalyn R. Beske	Marie Morse
Theodore J. Boran	William H. Nelson
Jeffrey A. Drew	Craig Nordby
Perry Dunfee	Dennis Nordstrom
Dayton Dunn	Keith L. Oldfather, Jr.
Michael J. Falkowski	James M. Palmborg
John T. Frazer	Stephen L. Persons
Duane A. Fredrickson	Thomas Peterson
Riley N. Gilchrist	Timothy K. Prill
Manuel J. Granroos	Myron D. Rognlie
Jack Hanson	David Rumpza
Gregory S. Hestness	Michael R. Sauro
Phillip Hogquist	Michael H. Schoeben
Charles R. Howe	Eugene A. Schreiber
James E. Howell	Robert A. Thunder
Wayne E. Humphrey	Clinton Tucker
George R. Janssen	Matthew J. Vincent
Luther C. Koerner	Thomas E. Wallick
Charles Lechelt	Martha Will
David A. Lindman	

About the Police Foundation

The Police Foundation is a private, nonpartisan, nonprofit organization dedicated to supporting innovation and improvement in policing. Established in 1970, the foundation has conducted seminal research in police behavior, policy, and procedure, and works to transfer to local agencies the best information about practices for dealing effectively with a range of important police operational and administrative concerns.

Our purpose is to help the police be more effective in doing their job, whether it be deterring robberies, intervening in potentially injurious domestic disputes, or working to improve relationships between the police and the communities they serve. To accomplish our mission, we work closely with police officers and police departments across the country, and it is in their hard work and contributions that our accomplishments are rooted.

The foundation has done much of the research that led to a questioning of the traditional model of professional law enforcement and toward a new view of policing—one emphasizing a community orientation. As a partner in the Community Policing Consortium, the foundation, along with four other leading national law enforcement organizations, plays a principal role in the development of community policing research, training, and technical assistance.

The foundation's Institute for Integrity, Leadership, and Professionalism in Policing (IILPP) helps police departments to acquire both the knowledge gained through research and the tools needed to integrate that knowledge into police practices. Working with law enforcement agencies seeking to improve accountability, performance, service delivery, and community satisfaction with police services, the IILPP offers a wide range of assessment, technology, training, education, certification, management, and human resources services.

The foundation has developed two state-of-the-art technologies to enable police agencies to systematically collect and analyze a wide range of performance-related data. The RAMS™II (The Risk Analysis Management System) is an early warning device that helps agencies manage and minimize risk. The QSI™ (Quality of Service Indicator) collects and analyzes officer-citizen contacts, including traffic stop data. Both The RAMS™II and the QSI™ produce detailed reports to assist police managers in making critical personnel and operational decisions.

The foundation's state-of-the-art Crime Mapping Laboratory (CML) works to advance the understanding of computer mapping and to pioneer new applications of computer mapping. The CML provides training and technical assistance to police agencies seeking to incorporate mapping technologies and applications into their crime analysis and patrol operations.

Other foundation projects are also directed at the improvement of policing. For example, the foundation has helped to create independent organizations dedicated to the advancement of policing, including the National Organization of Black Law Enforcement Executives (NOBLE), and the Police Executive Research Forum (PERF).

Motivating all of the foundation's efforts is the goal of efficient, effective, humane policing that operates within the framework of democratic principles and the highest ideals of the nation.

1201 Connecticut Avenue, NW
Washington, DC 20036-2636
(202) 833-1460
(202) 659-9149 fax
E-mail: pinfo@policefoundation.org
www.policefoundation.org

©1984 Police Foundation. All rights reserved.